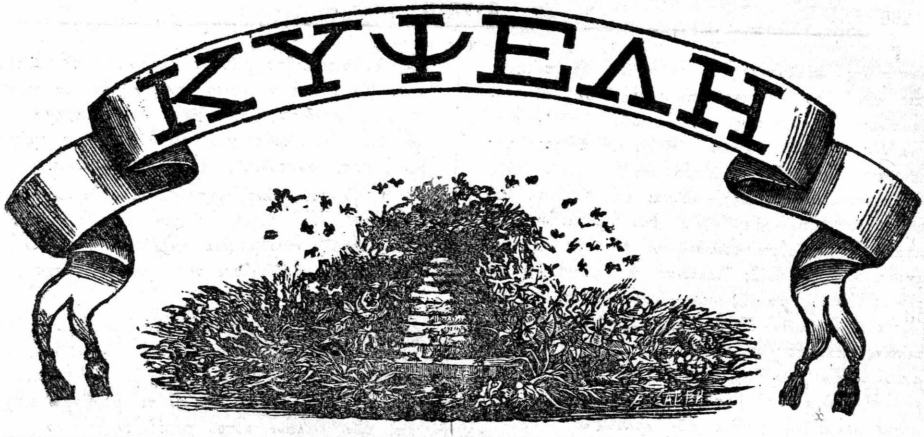

ΕΤΟΣ Γ. ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1886 ΦΥΛΛ. 47

ΕΡΝΕΣΤΟΥ ΕΚΣΤΑΙΝ

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

(συνέχ. ὅρα προηγ. φυλλ.)

Β'.

Ὁ νεαρὸς καλλιτέχνης προπαρασκεύασε οὕτω τὸ ὑλικὸν καὶ τὰ μέσα τῆς μελλούσης αὐτοῦ ἐργασίας, ἐγεύσατο ὀλίγου ἄρτου καὶ ἐξῆλθε λαβὼν τὴν συντομωτέραν πρὸς τὴν παραλίαν ὁδὸν, τὴν καλουμένην τοῦ λιμένος. Ἠσθάνετο ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀρίστον ἐπιθυμίαν, νὰ ἐπανίδῃ τὴν θελκτικὴν Νεαίραν, ἥτις ἐν τῷ ἀπομεμακρυσμένῳ τούτῳ προαστείῳ, μακρὰν τοῦ φιλόφρονος ἱέρως, ἥτις οὕτω παρικῶς ὑπεδέξατο αὐτὸν, ἐπανῆλθεν ἐν τῇ μνεμονικῇ αὐτοῦ ἡ ἀνάμνησις ἐκείνης. Παρὰ τῇ ξενοδόχου του Κορωνίδος ἐπληροφορήθη ὅτι ἡ κυκλοτερὴς πλατεῖα, διὰ μέσου τῆς ὁποίας διέρχεται ἡ μνησθεῖσα ὁδὸς, περὶ τὴν μεσημβρίαν εἶνε ἡ μόνη ἐν τῷ πολυαριθμῳ ἐκείνων ζώντων προπλασμάτων, ἅτινα χαλεπῶς μὲν πλὴν πάντοτε ἀντικαθῆστε ἀμοιβῆ παρέχουσι τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν εἰς τοὺς ζωγράφους καὶ γλύπτας. Τὸ ἔργον, οὗ τινος ἐπεθύμει νὰ ἐπληροῦτο ἤδη ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἀλικαρνασσὸν ἀναχωρήσεώς του καθαρῶς ἐν τῇ ψυχῇ του ἀποτετυπωμένον. Μόνον ἐπεθύμει κατὰ μόνας νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ ἄκρον πέλειον καὶ πρὸ ἡλίου ἀνατολῶν καὶ ὡς θεὸς τὸ ἐξέχρω ὡς ὑποδείγμα λάβῃ νὰ δυδωκῶθῃ νὰ γίνῃ ἄμορφος ἑαυτοῦ ἀπέναντι τοῦ ἐρασμίου καὶ ἐπιχαρίτου. Ἡ κεκιλῶν, ἣν οὐ μόνον ἐν τῇ φαντασίᾳ του ἐμόρφωσεν, ἀλλὰ νέῳ διαφόρους δοκιμὰς ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ εἶχεν ἤδη ἐργασθῆ, ἦν ἡ μορφὴ ποιμενίδος, ἥτις ἐπανακάμπτουσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς χαρετᾶται ὑπὸ τοῦ πιστοῦ κυνός της καὶ κλίνει ἐνοπῷ ἀρίτως τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἀγαπητὸν ὄν. Διενοεῖτο ἤδη ὁ Ἀκόντιος ὅτι δὲν θὰ ἠτοδόκιμον νὰ εὕρῃ ἐν τῇ προμνησθείσῃ ἀγορᾷ παιδίσκην, ἥτις τὸ ἐξωτερικὸν νὰ συμφωνῇ πως πρὸς τὴν φαντασίας αὐτοῦ τὸ ἰνδάλμα.

Οὕτως ἐβάδισε διὰ τῶν στενῶν καὶ γωνιωδῶν οἰκιῶν, ἕως ὅτου τέλος ἀνοίχθη εἴφνης πρὸ αὐτοῦ ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ μαγευτικῇ λαμπρότητι ἡ ἀπέραντος ὁδὸς τοῦ λιμένος, ἥτις πρὸς Α μὲν ἐχάνετο εἰς τὴν χώραν μακρὰν καὶ πέραν τῆς κυκλοτεροῦς πλατείας, τὸ κέντρον τῆς ἐμπορικῆς ἐπιμιξίας καὶ θορύβου τῆς μεγαλοπόλεως, καθ' ὅσον αἱ ἤρεμοι τῶν ἀστῶν ἐργασίαι καὶ ἰδίᾳ αἱ πολιτικαὶ καὶ διοικητικαὶ ὑποθέσεις διενηργοῦντο μᾶλλον ἐν τῇ ἀγορᾷ.

Μὲ εὐρεῖς ὀφθαλμοὺς ἐθεᾶτο τὰς πολυαρίθμους διήρεις καὶ ἀντήρεις, αἵτινες ἐσάλευον ἐπὶ τῶν ἀγκυροβολιῶν παρὰ τοῦ λαμπροῦ κρηπιδώματος τοῦ λιμένος, τὰς μεγαλοπρεπῆ ἐμπορικὰ πλοῖα μετὰ τῶν καλλιτεχνικῶς ἐξειργασμένων πρῳρῶν των, ἔτι περαιτέρω τὰ ἐλευκὰ τῶν ἁλιευτικῶν πλοιαρίων ἱστία, ἅτινα κατὰ

ἑκατοστὰς ἐκάλυπτον τὸ κυανοῦν ἀρχιπέλαγος καὶ τὸν ὑπὸ λόφων περιεστεμμένον κόλπον. Ναυτίλοι ἐκ πάντων τῶν μερῶν τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου: ἄγριοι Ἡνίοχοι, ἄνδρες τῆς ἀπωτάτης Κολχίδος, Φοίνικες μετὰ γαμψῶν ῥινῶν καὶ κυανομελανῆς κόμης, ναῦται ἐκ Κιλικίας καὶ Αἰγύπτου, ἔμποροι, λεμβοῦχοι, ὀπωροπῶλαι καὶ μεσῖται, πάντες οὗτοι συνωθοῦντο ἐνταῦθα ὑπὸ τὰς μαρμαιρούσας ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἢ κατέφευγον ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς μακρᾶς τῶν οἰκιῶν σειρᾶς, ἥτις παρουσίαζεν ἐνταῦθα θαυμασίαν μῖξιν ἐξόχου πολυτελείας καὶ ἐπιχωρίου ἀφελείας, ἀβροδίαιτοι οἶκοι πλουτισάντων μεγαλεμπόρων παρὰ τὰ κεκαπνισμένα ἐφθοπώλια καὶ μεγὰ θαμώνων καπηλεῖα· ἀνάκτορα παρὰ τὰ οἰκίδια τῶν κολυβιστῶν.

Ὁ Ἀκόντιος παρηκολούθησε τὸ ποικίλον ἐκεῖνο θέαμα μετὰ τῆς περιεργείας τοῦ νεήλυδος· διότι ἐν Ἀθήναις ὁ λιμὴν ἔκειτο μακρὰν τοῦ ἄστεος καὶ ἑπόμενως ἀλλοῖα ἦσαν τὰ ἀντικείμενα τὰ προσελκύοντα τοῦ θεατοῦ τὴν προσοχήν.

Προέβη περαιτέρω.

Ἡ κίνησις ἐγίγνετο ἡσυχωτέρα καὶ ἧττον θορυβώδης. Κάθετος ὁδὸς, εἰς τὸ ἔσχατον ἄκρον τῆς ὁποίας ἐφαίνετο ἡ μία ἐπιμήκης τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς πλευρὰ, ἐφαίνετο οἱονεὶ χωρίζουσα τὸ πολυτάραχον μέρος τῆς ὁδοῦ τοῦ λιμένος ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, τοῦ ἡσυχωτέρου καὶ εὐγενεστέρου. Ἡ ὁδὸς μικρόν τι παρακάμπτουσα πρὸς τὰ ἔσω κατέλειπε μείζονα χῶρον μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἀκτῆς, πρὸ τῆς ὁποίας ἐντοῦθα ἠγκυροβόλουν μεμονωμένα τινὰ ὀλίγα μεγάλα πλοῖα, περὶ τὰ ὁποῖα, ὡς μικροὶ νάνοι παρὰ τὸ πλευρὸν γιγάντων, διέσχιζον τὰ ὕδατα σχεδίαι μικραὶ διὰ τὴν ἐντὸς τοῦ κόλπου ἀκτοπλοΐαν χρησιμεύουσαι. Σειρὰ πλατάνων καὶ σχεδάμνων ἐσκίαζεν ἐνταῦθα τὸν ἐκτενῆ τοῦτον χῶρον.

Ὁ Ἀκόντιος ἐνταῦθα κατὰ πρῶτον ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐξέχουσαν νεολαίαν τῆς Μιλήτου.

Πολὺ μακρὰν τῆς ἀνειμένης κομψότητος τῶν συμποτῶν, οὓς χθὲς εἶδεν ὑπὸ τὰς δενδροστοιχίας τοῦ Κόνωνος, οἱ νεανίαι οὗτοι ἐδείκνυον ἐπιμεμελημένον τι ἐν τῷ ἐξωτερικῷ των, μεμετρημένον τι ἐν τοῖς τρόποις, μετέχον πως τοῦ θεατρικοῦ.

Ἑκατὸν περίπου βημάτων ἐκεῖθεν τῆς καθέτου ὁδοῦ εἶδεν ὁ Ἀκόντιος ἓξ παιδίσκας μετὰ κεχρωματισμένων ἐνδυμάτων καθημένας ἐπὶ τῶν βαθμίδων μαρμαρίνου μνημείου καὶ περιεστοιχισμένας ὑπὸ δωδεκάδος περίπου νεανιῶν ἐκ τοῦ ὕψους τῆς ἀριστοκρατίας των καταδεχομένων νὰ προσβλέπωσι τὰ ταπεινὰ ἐκεῖνα πλάσματα. Ἦσαν δὲ αὗται αἱ ἀνθοπώλιδες τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Κρέοντος. Τὸ μνημεῖον τοῦτο παρίστα τὸν πάλαι ποτὲ ἄρχοντα Κρέοντα, ὅστις κατὰ τὸ διάστημα τῆς 15ετοῦς διοικήσεώς του ᾠκοδόμησε τὸ μέγιστον μέρος τῆς ἀνατολικῆς ὁδοῦ τοῦ λιμένος.

Ὁ γλύπτης ἀνεγνώρισε μεταξὺ τῶν νεανιῶν τὸν λεπτοφυᾶ, ἀλλ' εὐφυᾶ Ὅλορον, ὅστις τῇ χθὲς δι' οὕτω εὐφυῶν σκωμμάτων ἠνόχλησε τὸν ξενίζοντα Κόνωνα καὶ προὐκάλεσε τὰς ἐπακολουθησάσας ἀτερπεῖς σκηνάς.

Ὅτε ὁ Ἀκόντιος ἐπλησίασεν ἵνα ἴδῃ, μὴ τυχὸν μία τῶν ἀνθοπωλίδων ἦτο καὶ ἡ Νεαίρα, ἥτις ἐν τούτοις δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη, ἔστρεψεν ὁ Ὅλορος πρὸς αὐτὸν τὴν κεφαλήν. Ἰδιάζον τι μειδίαμα ἐπιχυθὲν ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτοῦ προέδιδεν ὅτι καὶ ὁ Ὅλορος ἐμνήσθη τῆς χθεσινῆς συναντήσεως, τὸ βλέμμα του δὲ οὐχὶ δυσμενὲς ἐπλανᾶτο ἐπὶ πολὺ ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ ἐξ αἰδοῦς προσώπου τοῦ Ἀκοντίου.

Ὁ Ἀκόντιος ἐξηκολούθησε τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. Μετὰ δέκα λεπτὰ ἔφθασεν εἰς τὴν στρογγύλην πλατεῖαν, ἔνθα κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῶν Κορωνίδος διέμενον τὰ πρότυπα τῶν καλλιτεχνῶν. Ἀλλ' εἴτε διότι αἱ ὡραῖαι Μιλήσιαι, ἃς ὠνειροπόλει ὁ Ἀκόντιος, ἐν εὐτραπέλῳ καὶ εὐθύμῳ μετ' ἀνδρῶν οἷος ὁ Κόνων ἐπιμιξίᾳ πρακτικώτερον τὸν καιρὸν αὐτῶν ἐχρησιμοποίουν, εἴτε διότι παρεισῆλθε καὶ εἰς τὰς τάξεις τῶν προτύπων τούτων, ἡ παρὰ τῇ ἐκλεκτῇ τῆς Μιλήτου κοινωνίᾳ ἐπικρατοῦσα ἰδέα ὅτι ἡ ἐπὶ πληρωμῇ καλλιτεχνικὴ αὐτῶν ὑπηρεσία ἡ παρεχομένη τοῖς γλύπταις καὶ ζωγράφοις ἦν ἀξιόμεμπτος, ὁ ἀριθμὸς τῶν θυγατέρων τούτων τῆς Εὔας, αἵτινες ἀπὸ τῆς χειρὸς ἐχόμεναι ἐπλανῶντο παρὰ τὰς δαφνίνους αἰμασιὰς ἦν λίαν περιωρισμένος, καὶ αἱ ὀλίγαι αὗται, ἃς συνήντησεν ἐνταῦθα ὁ Ἀκόντιος οὐδόλως τῷ σκοπῷ αὐτοῦ ἥρμοζον. Αὗται ἦσαν ἢ οἱ ἄβροι, διψαλέοι τῶν Μικρασιατίδων χαρακτῆρες, ἢ αὐζηραὶ ὡραιότητες, ἁρμόζουσαι ὡς πρότυπα δι' εἰκόνα Ἥρας ἢ καὶ Παλλάδος. Τὸ ζωηρὸν, θάλλον καὶ σφριγῶν, οὗτινος ὁ Ἀκόντιος ἐδεῖτο, οὐδαμοῦ ὑπῆρχε. Τέλος μετὰ ἡμίσειαν περίπου ὥραν ἔφθασε ξανθὴ Λάκαινα, ἥτις εἰς τὸ εἶδός της ἦτο ὄντως μοναδική· αὕτη ἦτο καταλληλοτάτη διὰ τὸν Ἀκόντιον· ἐκαλεῖτο Φυλλίς, εἶχε δὲ ἀκριβῆ συνείδησιν τῶν προτερημάτων της, ὅθεν ἀπῄτησεν ὑπέρογκον ποσόν. Ὁ Ἀκόντιος δὲν ἐτόλμησε νὰ προσφέρῃ αὐτῇ ὀλιγώτερον, διότι τὸ δυνατῶς ὀλιγώτερον τοῦτο, ἦτο πολὺ ἔτι τῶν δυνάμεών του ἀνώτερον.

—Εἶσθε αἱ μόναι διαθέσιμαι; ἠρώτησεν εἶτα ὠχρὰν καὶ ἰσχνὴν Ῥοδίαν.

—Αἱ μόναι βεβαίως, ἀπεκρίθη ἡ παιδίσκη, ἐνόμιζον ὅμως ὅτι εἴμεθα ἱκαναί.

Ὁ Ἀκόντιος, βεβυθισμένος εἰς τὰς σκέψεις αὐτοῦ, διέμεινεν ἐπί τινας ἔτι στιγμὰς ἀκούων τὰς συνομιλίας ἀρχαίων τινῶν καλλιτεχνῶν μετὰ τῶν ἐκεῖ παιδισκῶν καὶ εἶτα σύννους ἀνέκαμψε τὴν ὁδόν.

Οὐ πολὺ πέραν τοῦ ἀγάλματος, ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς βάσεως τοῦ ὁποίου εἶχεν ἰδεῖ καθημένας τὰς ἓξ ἀνθοπώλιδας, εἶδε νῦν πυκνὴν νεανιῶν συῤῥοήν. Αἱ ἓξ ἀνθοπώλιδες κατέλαβον πρότερον τόσους ἐφαίνοντο ἔχουσαι πελάτας, ἤδη ἐκάθηντο ὅλως ἀπρακτοῦσαι· μόνον προβεβηκὼς καλλοπιστὴς ἐχαριεντίζετο μετὰ τῆς ὡραιοτέρας ἐξ αὐτῶν. Αἱ λοιπαὶ σκυθρωπῷ βλέμματι προσέβλεπον πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἔνθα εὐάρεστόν τι ὡς ἐφαίνετο κέντρον προσείλκυε πέριξ αὐτοῦ πάντας τοὺς πανταχόθεν ἐκεῖσε ἐρχομένους ἄνδρας.

Ὁ Ἀκόντιος, ὅστις εἶχε τὸ πικρὸν συναίσθημα ὅτι οὐδὲν βιάζει αὐτὸν, διότι ἄνευ φυσικοῦ προτύπου δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐργασίαν, ἐπλησίασε πρὸς τὴν ἐπὶ μᾶλλον αὐξανομένην ὁμάδα καὶ διὰ μέσου τῶν κεφαλῶν τοῦ συνωθουμένου πλήθους διέκρινεν ἐν μέσῳ αὐτοῦ τὴν Νεαίραν, ἥτις διὰ τῆς ἀριστερᾶς πιέζουσα ἐπὶ τοῦ στήθους της τὸ ἰτέϊνον χάριεν κάνιστρόν της, διὰ τῆς δεξιᾶς διένειμεν ἀντὶ κεκανονισμένης ἀμοιβῆς τεχνικωτάτας ἀνθοδέσμας καὶ στεφάνους. Ἡ Νεαίρα ἐφαίνετο χαριεστάτη ὑπὸ τὸ ῥοδόχρουν ἔνδυμά της, οὗτινος τὸ ὑπερκείμενον κράσπεδον πλουσίως ἀργυροῦφαντον κατήρχετο τῶν ἀβρῶν νώτων της καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν ὤμων διὰ λαμπρῶν πορπῶν ἐζηρτᾶτο.

—Καὶ εἰς ἐμὲ, καὶ εἰς ἐμὲ, Νεαίρα! ἠκούοντο πανταχόθεν πολλαὶ φωναί.

Ἐν ἀκαρεῖ τὸ ὑπερπληρωμένον ἀνθέων κάνιστρον ἐκενώθη, ἀργυρᾶ δὲ κερμάτια ἀντεκατέστησαν τὰς πολλὰς ἀνθοδέσμας καὶ τοὺς στεφάνους, ἡ δὲ εὐειδὴς ἀνθοπῶλις μειδιῶσα ἠυχαρίστει ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοὺς προθύμους ἀγοραστάς της.

Ὁ τελευταῖος κατωρθώσας νὰ τύχῃ ἀνθοδέσμης ἦν ὁ Κόνων. Τὸ τῆς παρελθούσης ἀτύχημα δὲν ἀφῆκε τὸν διεφθαρμένον ἀριστοκράτην νὰ κοιμηθῇ. Μέχρι τότε ἡ Νεαίρα ἦτο δι' αὐτὸν ἀδιάφορος· ἤδη ἤρξατο νὰ ἐνδιαφέρηται δι' αὐτήν. Δύο ὥρας μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἀνέβη τὸ ὄχημα αὐτοῦ. Παρὰ τοῦ Ὀλόρου ἔμαθεν ὅτι ἡ νεωστὶ ἀνατείλασα καλλιτέχνις, ἥτις οὕτως αἰφνιδίως κατῆλθεν ἐκεῖ ἐκ τῆς νήσου Δρομίσκου, ἐπώλει περὶ τὴν μεσημβρίαν ἄνθη παρὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Κρέοντος. Ἦτο ἡ καταλληλοτάτη εὐκαιρία νὰ τῇ ὁμιλήσῃ.

Ὁ Κόνων ἐπλησίασε πολὺ τὴν παιδίσκην. Λαβὼν τὴν ἀνθοδέσμην δὲν ἔῤῥιψεν εἰς τὸ κάνιστρον, ὅπως οἱ λοιποὶ τὸ ἀργυροῦν κέρμα, τῆς ἀνθοδέσμης τὸ κεκανονισμένον ἀντίτιμον, ἀλλ' ἐνεχείρισεν αὐτῇ χρυσοῦν περσικὸν νόμισμα. Ἀντιθέτως πρὸς τὸν ἀνειμένον τρόπον, ὃν χθὲς ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ ἔξωθεν τοῦ κήπου του μετεχειρίσατο, ἐδείκνυε νῦν ἱπποτικὴν μετριότητα.

—Νεαίρα, εἶπεν αὐτῇ, λυποῦμαι σπουδαίως διὰ τὸ χθεσινὸν γεγονὸς, ὅπερ πρέπει ν' ἀποδώσῃς εἰς ἀπρεπῆ οἰνοφλυγίαν. Θέλεις νὰ μοὶ δώσῃς εὐκαιρίαν νὰ σοὶ ἀποδείξω πόσον μεγάλη καὶ εἰλικρινὴς εἶνε ἡ μετάνοιά μου;—Δύναμαι νὰ σοὶ ἐκθέσω ἀνενοχλήτως.....

—Πρὸς Θεοῦ, διέκοψεν αὐτὸν γελῶσα ἡ Νεαίρα, δὲν εἶμαι διόλου μνησίκακος! Διαβλέπω βεβαίως, ὅτι ἐκ τῆς καρδίας σου ἐξέρχεται τὸ θεῖον τοῦ Αυαίου φρόνημα. Ἐν τούτοις λάβε ἀπέναντι τοῦ χρυσοῦ σου νομίσματος ὡς ὑπόλοιπον τῆς πληρωτέας ἀξίας τῆς ἀνθοδέσμης μου τὴν δραχμὴν ταύτην τῶν ἀργυρῶν μου δραχμῶν.

—Ὅλως διόλου! ἀπήντησεν ὁ Κόνων ἀποκρούων τὰ προσφερόμενα. Θὰ μοὶ ἐπιτρέψῃς νὰ πληρώσω τὴν τέχνην σου ὅπως ἐγὼ θέλω. Νῦν ὅμως ἀποκρίθητί μοι, θέλεις.....;

—Κύριε, δὲν σὲ ἐννοῶ, διέκοψεν ἡ Νεαίρα ἀναστᾶσα τοὺς ὤμους. Τὸ πρᾶγμα ἐτελείωσε καὶ δὲν γνωρίζω τι θὰ εἴχες περίπλεον νὰ μοὶ εἴπῃς.

—Ἰδέτε τὸν Κόνωνά μας! Ἠκούσθη νῦν ἠχηρὰ ἡ φωνὴ τοῦ νέου Ὀλόρου, ὅστις ἤκουσε τὰς τελευταίας ἐκείνας λέξεις. Δὲν ὑποχωρεῖ ὁ ἀκόρεστος! Πάντοτε φιλόφρων πρὸς τὴν καλλονὴν, πάντοτε φιλόφρων πρὸς τὴν θάλλουσαν χάριν.

Εἶτα πλησιάσας ἐπὶ μᾶλλον τὸν Κόνωνα εἶπεν αὐτῷ χαμηλῇ τῇ φωνῇ, ἀλλ' οὕτως ὥστε ἠκούσθη παρὰ τοῦ Ἀκοντίου.

—Ἐνθυμοῦ τὴν Κυδίππην!

—Μπά! ἀπεκρίθη ὁ Κόνων.

—Εἶσαι τόσον βέβαιος διὰ τὴν ὑπόθεσίν σου; ἠρώτησεν ὁ Ὅλορος.

—Τελείως ἀσφαλής.

—Ἤκουσα τὸ ἐναντίον.

—Σὲ ἠπάτησαν, ἀληθῶς σὲ ἠπάτησαν, διότι μόνον κακόβουλος διάθεσις δύναται ὁριστικὸν γεγονὸς νὰ θέλῃ ἀνοήτως νὰ παραμορφώσῃ. Ὁ ἄρχων Χαρίδημος ἐνώπιον μαρτύρων ἔδωκέ μοι τὴν τυπικήν του συγκατάθεσιν, καὶ ἂν ζῇς μέχρι τοῦ

χειμῶνος, ἐλπίζω ὅτι θέλω ἰδεῖ μεταξὺ τῶν κεκλημένων εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν γάμων μου καὶ τὸν ὀξυνούςατον Ὄλορον.

Ὁ Ὄλορος ἀνασπᾶν τοὺς ὤμους τους εἶπεν.

—Ὁ Χαρίδημος καὶ ἡ θυγάτηρ του Κυδίππη, φίλε μου, εἶνε δύο τινὰ διάφορα πράγματα. Ἐκτὸς τούτου καὶ ὁ Χαρίδημος αὐτὸς δὲν θέλει ἐμμείνει ἐν τῇ ἀποφάσει του, ἐὰν ὁ μέλλων γαμβρός του ἐν δημοσίᾳ ὁδῷ προσφέρῃ τὸν ἔρωτά του εἰς μίαν ἀπέλπιδα.

—Ἔκαμον ἐγὼ τοιοῦτόν τι.

—Ὀλίγον τι.

—Μπά! ἐπεῖπεν ὁ Κόνων, καὶ εἰς τὸ νέον τοῦτο Μπά, ἐνυπῆρχεν ἡ ἔκφρασις τῆς βεβαιότητος, ὅτι τὸ πᾶν ἦτο συγκεχωρημένον εἰς αὐτόν, τὸν ἔξοχον ἀριςοκράτην Κόνωνα, πᾶν ὅπερ ὑπὸ ἄλλου τινὸς θνητοῦ πραττόμενον ἤθελεν εἶσθαι ἐπίμεμπτον. Ἐν τούτοις ἠκολούθησε τὸν βραδέως πρὸς τὰ προσω χωρήσαντα Ὄλορον.

Ὁ Ἀκόντιος ἵςατο πολὺ πλησίον. Οὐδεμία λέξις τοῦ διαλόγου τῶν δύο φίλων διέφυγεν αὐτόν. «Ἐνθυμοῦ τὴν Κυδίππην». Αἱ λέξεις αὗται ἐνεῖχόν τι τὸ προφητικόν. Ὁποία ἰδιόρρυθμος κόρη ἦτο ἡ θυγάτηρ αὕτη τοῦ Χαριδήμου, αἱ ἀποφάσεις τῆς ὁποίας οὕτω σπουδαίως ὑπ'ὄψει ἐλαμβάνοντο; Παρὰ τοῦ Μελανίππου ἔμαθεν ὁ Ἀκόντιος ὅτι ὁ Χαρίδημος ἦτο ἀνὴρ αὐςηρὸς καὶ ἀκάμπτου θελήσεως. Μόνον λοιπὸν ἀσυνήθης χαρακτὴρ κορασίδος ἠδύνατο ν' ἀντιτάξῃ τὴν γνώμην αὐτῆς ἀπέναντι τοιούτου πατρός. Ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ὀλόρου διεῖδεν ὁ Ἀκόντιος ὅτι ἡ Κυδίππη ἔμελλε νὰ πράξῃ τοῦτο, ὅτι μάλιςα δὲν ἤθελε δεχθῆ τὴν μνηςείαν τοῦ προκρίτου ἐκείνου ἄνευ ὅρων καὶ συνθηκῶν, ὡς ἐφρόνει ὁ μάταιος Κόνων. Ἠγνόει ὁ Ἀκόντιος τι συνέβη τότε ἐν ἑαυτῷ· ἀλλ' ἡ Κυδίππη ἐκείνη, ἣν ἐξ ὀνόματος μόνον οὕτω μοιραίως ἐγνώρισεν, ἤγειρεν ἐν αὐτῷ μυςηριώδη τινὰ συμπάθειαν, καὶ διὰ τῆς ζωηρᾶς τοῦ καλλιτέχνου φαντασίας ἔπλασσε τὴν ἱπποτικὴν εὐγενῆ μορφήν της, τὸ ἥπιον καὶ ἐν τούτοις ἐπιβλητικὸν βλέμμα της, τὸ γοητευτικόν της μειδίαμα, ἡ ἀνάμνησις τοῦ ὁποίου ἤρκει καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν ὑπερήφανον Κόνωνα παρὰ τὰς φαινομένικὰς διαμαρτυρίας του νὰ ὑποτάσσῃ.

Ὑπὸ τῶν σκέψεων τούτων κατειλημμένος δὲν ἤκουσε τὴν Νεαίραν κατ' ὄνομα καλοῦσαν αὐτόν. Ταχεῖ βήματι ἐτράπη τὴν πρὸς τὴν πόλιν ἄγουσαν· ἡ ζωηρότης τῆς ὁδοῦ τοῦ βλιμένος ἐτάρασσε τὸ ρεμβῶδες τῶν σκέψεων αὐτοῦ. Καὶ νῦν ἡ φαντασία αὐτοῦ προσεκολλήθη καὶ αὖθις εἰς τὸ ἀπὸ καιροῦ διαγεγραμμένον ἐν αὐτῷ καλλιτέχνημά του, ἤτοι τὴν ἐπιςρέφουσαν οἴκοι ποιμενίδα, ἧς ἐζήτει τὸ πρωτότυπον. Ἐν τούτοις ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ οἴκαδε καὶ ἐκεῖ ἐν τῇ σιγῇ τοῦ δωματίου του ἐπεξεργασθῇ τὰς ποικίλας τῆς περιπλανήσεώς του ἐντυπώσεις.

Μίαν μετὰ μεσημβρίαν ὥραν ἔφθασεν εἰς τὸν οἶκον τῆς Κορωνίδος. Εἰς τὰς διεξοδικὰς ἐρωτήσεις αὐτῆς διὰ βραχέων ἀποκρινόμενος εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαςήριον αὐτοῦ, ἔνθα ἡ παχεῖα μαρμαρίνη δοκὸς περίλυπος καὶ σιγηλὴ προσέβλεπεν αὐτόν. ὡς διαμαρτυρομένη δῆθεν διὰ τὸ ἄκαρπον τῶν πρώτων τούτων τοῦ καλλιτέχνου κόπων. Παρὰ πάντα τὰ φιλοσοφικὰ ἀποφθέγματα, ἅτινα αὐτὸς ἑαυτῷ ὑπεμίμνησκεν, ἠσθάνετο ἑαυτὸν λίαν ἄθυμον. Κατέβη εἰς τὸν μικρὸν τῆς οἰκίας κῆπον ἔνθα ἡ Κορωνὶς ἐκαλλιέργει λαχανικά τινα καὶ καρπούς. Ἦτο μικρὰ ἔκτασις 70 ἕως 80 τετρ. πήχεων, περιβαλλομένη ἐκ τῶν τριῶν μερῶν διὰ τοίχου, κατὰ δὲ τὴν τετάρτην ἐχωρίζετο ἀπὸ ἑτέρου κήπου διὰ φυσικῆς μυρσινῶν αἰμασιᾶς. Συκαῖ, ἀμυγδαλέαι καὶ ῥοαὶ ἔθαλλον εἰς τὸ ὄπισθεν μέρος. Ἀπέναντι τῶν μυρσινῶν ἦτο γογγρώδης σειρὰ κυδωνεῶν, τοὺς χνοώδεις τῶν ὁποίων καρποὺς ἐμαγείρευεν ἡ Κορωνίς. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κήπου ἦτο μικρόν τι ὕψωμα. Ἐπὶ τούτου θὰ ἵςατο ἄλλοτε πήλινόν τι ἄγαλμα. Νῦν ἡ θέσις καὶ ἡ πλινθόκτιςος βάσις ἦσαν ὑπὸ θάμνων περικυκλωμένα μέχρι ςενῆς ἀτραποῦ, ἥτις ὡδήγει πρὸς τὰ ἄνω τοῦ κήπου. Τὴν πλινθόκτιςον βάσιν εἶχε μεταβάλει ἡ Κορωνὶς τῇ βοηθείᾳ καλοῦ τινος ἐργατικοῦ γείτονος εἰς κάθισμα καὶ ἐκόσμησε τὴν ἀνάκλισιν αὐτοῦ ἐδι' ἐσφαλμένως γεγραμμένου διςίχου, ἀναφερομένου εἰς τοὺς φιλοθεάμονας τῆς ῥαςώνης φίλους.

(ἀκολουθεῖ)

ΣΚΕΨΕΙΣ

Ἡ χάρις, ἡ ἐπὶ ἰδιοτελείᾳ γενομένη, δὲν εἶνε πλέον χάρις· εἶνε δάνειον ἐπὶ τόκῳ.

Ἠμπορεῖ ἐνίοτε νὰ φαίνεται ἀνόητος ὁ ἔχων πνεῦμα· ἀλλ' οὐδέποτε θὰ φανῇ τοιοῦτος ὁ ἔχων κρίσιν.

Ὁ κόλαξ οὔτε περὶ ἑαυτοῦ ἔχει καλὴν γνώμην οὔτε περὶ τῶν ἄλλων.

ΜΙΧΑΗΛ ΑΓΓΕΛΟΣ

(συνέχεια ὅρα φυλ. προηγ)

Ἡ Φλωρεντινὴ Ἀκαδημία αἰτήσατο παρὰ Λέοντος τοῦ Γ'. τὰ ὀστᾶ τοῦ Δάντου, πρὸ διακοσίων ἐτῶν ἐν δεινῇ ἐξορίᾳ ἐκμετρήσαντος τὸν βίον ἐν Ραβέννῃ. Ὁ Μ. Ἄγγελος, ἐν ἀργίᾳ καὶ ἀτυχίᾳ διάγων τὴν ζωήν του, ἀνεγίνωσκε τὰ ᾄσματα τοῦ ἀθανάτου Ποιητοῦ, σημειώνων διὰ τοῦ καλάμου ἐπὶ τῶν ἀκροσελίδων τὰ ἀντικείμενα ἅτινα μᾶλλον ἀφήρπαζον τὴν φαντασίαν του καὶ διεκίνουν τὸν νοῦν του· ἐξαίσιον ἔργον ὅπερ τὴν σήμερον θὰ ἦτο ἀνεκτίμητον ἐὰν ὑπὸ τῶν κυμάτων δὲν κατεπίστο. Καὶ τίς τῳόντι καταλληλότερος τοῦ Βωναρότη νὰ ὑπομνηματίσῃ τὴν θείαν Τριλογίαν; Μαθὼν ἐν τούτοις τὴν τῶν Φλωρεντινῶν πρότασιν περὶ τῶν ὀστῶν τοῦ Δάντου συνεκινήθη καὶ ἠθέλησε νὰ μετάσχῃ τοῦ δικαίου καὶ εὐσεβοῦς ἔργου. Ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς Φλωρεντίας σώζεται εἰσέτι ἡ αἴτησις παρ' αὐτοῦ γεγραμμένη ἐν ᾗ τάδε ἀναγινώσκονται· «Ἐγὼ Μιχαὴλ Ἄγγελος γλύπτης ἀπευθύνω πρὸς τὴν Ὑμ. Ἀγ. τὴν αὐτὴν δέησιν, καὶ προτίθεμαι νὰ ἱδρύσω τῷ Θείῳ Ποιητῇ τάφον ἄξιον αὐτοῦ».—Ἀλλὰ Λέων ὁ Γ'. περίφημος Μαικήνας, ὅστις ἔλαβε τὸ καύχημα νὰ δώσῃ τῷ αἰῶνι τὸ Ὄνομα αὐτοῦ, ἀπεποιήθη νὰ συμπράξῃ τῷ τεχνίτῃ, διὸ ὁ κόσμος ἐστερήθη μεγίστου μνημείου· καὶ ἀπαντήσεως αὐτὸν ἀπαξιώσας, τὸν διέταξε νὰ τὸν συνωδεύσῃ εἰς τὴν πορείαν του εἰς Φλωρεντίαν, καὶ νὰ ἀσχοληθῇ εἰς τὴν πρόσοψιν τῆς Ἐκκλησίας Ἁγίου Λαυρεντίου. Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ὑπήκουσε· πλὴν παρουσιάσας τὸ σχέδιον αὐτῆς διετάχθη νὰ μεταβῇ εἰς Καρράραν ὅπως ἀναλάβῃ ἄλλην ἐπιχείρησιν, καὶ ὡς συνέβη τὸ πρῶτον, διαρκούσης τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ, ἄνθρωποι ἀναιδεῖς προσέκρουσαν τῇ τιμιότητι αὐτοῦ. Ἐπὶ Ἰουλίου τοῦ Β'. ἐξετιμήθη ἄπειρος τῆς τέχνης· ἐπὶ Λέοντος κατηγορήθη σφετερισμοῦ. Ἠπάτησαν τὸν Ποντίφηκα λέγοντες αὐτῷ ὅτι ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ἕνεκεν πλεονεξίας προετίμα τὸ μάρμαρον Καρράρας τοῦ τῆς Serravezza· διὸ ἀποτόμως διετάχθη νὰ πορευθῇ ἀλλαχόσε. Ὁ Μ. Ἄγγελος παρὰ τὸ σύνηθες ὑποτεταγμένος ἐγκατέλειψε τὴν Καρράραν καὶ διευθύνθη εἰς Pietra Santa· διῆλθε πολλὰ ἔτη ἐκεῖσε καὶ σκληρῶς ἐμόχθησε ὅπως ἐξαγάγῃ νέα μάρμαρα, καὶ νὰ τέμῃ ὁδοὺς καταλλήλους εἰς μετακόμισιν αὐτῶν μέχρι τῆς θαλάσσης, καὶ ἀφοῦ μετὰ ἀναριθμήτους πόνους ἀφίκετο εἰς Φλωρεντίαν, ὁ Ποντίφηξ διελογίζετο ἄλλα ἔργα. Τότε ὁ Βωναρότης ἀγανακτήσας ἀπῆλθε τῆς αὐλῆς αὐτοῦ ὅπως οὐδέποτε ἐπανέλθῃ. Κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον παρεισέφρησεν ἡ μεγίστη μεταξὺ Μ. Ἀγγέλου καὶ Ραφαὴλ διχόνοια, ἀνδρῶν τὴν εὐφυΐαν θεσπεσίων, ἥτις ἀμαυροῖ τὸ διαλάμπον φῶς τοιούτων ἐνδόξων ἀντιπάλων καὶ ἦν πονηροὶ ἄνθρωποι ἔτι μᾶλλον ἠρέθισαν διὰ σκευωριῶν αἵτινες τὰ κατευνάζοντα πάθη ἀδιαλλάκτως διήγειρον.

Οἱ βιογράφοι Μ. Ἀγγέλου εἶπον ὅτι ἐξαφθεὶς κατὰ τοῦ Ραφαὴλ ἀνέκραξεν ὅτι ἡ ἐλαιογραφικὴ ἦτο τέχνη ταῖς γυναιξὶ πρέπουσα καθὼς καὶ τοῖς πλουσίοις καὶ ὀκνηροῖς.— Ἐν τῇ ἐξάψει τοιούτων παθῶν Λέων ὁ Γ'. ἐτελεύτησεν ὃν διεδέχθη Ἀδριανὸς ὁ ΣΤ'. οὗτος ὅμως ταχέως ἀπεβίωσε καὶ ἀνεδείχθη Πάπας Κλήμης ὁ Ζ'. Μετά τινα ἔτη ἐν οἷς διὰ παντοίων θλίψεων διῆλθεν ἕνεκεν τῶν ἐμφυλίων διχονοιῶν, ὁ Μ. Ἄγγελος ἀνέλαβε τὸ γλυφεῖον καὶ ἄνευ δισταγμοῦ ἤρχισε τὸ μαυσώλειον Ἰουλιανοῦ καὶ Λαυρεντίου τῶν Μεδήκων· αὐτὸς ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, ὡς εἰς πᾶν ἄλλο ἔργον του ὑπερέσχε τῶν συγχρόνων αὐτοῦ. Ἔξοχος εὐφυΐα, παραμελεῖ τῶν κανόνων, περιφρονεῖ τὰς παραδόσεις, ὑπερτερεῖ τῶν δυσχρειῶν· στερρὰ αὐτοῦ ἀπόφασις ἐν τῇ γλυπτικῇ, ζωγραφίᾳ καὶ ἀρχιτεκτονικῇ ἐστὶ νὰ μὴ μιμῆται οὐδενὸς καὶ νὰ μὴ τύχῃ μιμητῶν.— Τὰ δύο μνημεῖα κεῖνται τὸ ἓν ἐκ δεξιῶν τὸ δὲ ἐξ ἀριστερῶν τοῦ Παρεκκλησίου· ἐπὶ τῶν σαρκοφάγων ἐγείρονται οἱ ἀνδριάντες τῶν ἡγεμόνων· οὐδὲν ταράττει ἐν τῇ ἠρεμαίᾳ ἐκείνῃ διαμονῇ τὴν μελέτην καὶ τὴν δέησιν· δεξιόθεν φαίνεται ὁ Ἰουλιανὸς, ἡ δραστηριότης, ἡ παρρησία καὶ ἡ ἰσχύς· εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἀναπαύονται ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ· ἀριστερόθεν ὁ Λαυρέντιος, ἡ μελέτη, ἡ ἠρεμία καὶ ἡ σκέψις, ἐξ οὗ ὁ θαυμαστὸς οὗτος ἀνδριὰς ἐκλήθη ὁ σύννους.

Τὰ δύο ἀλληγορικὰ πρόσωπα στηριζόμενα ἐπὶ τοῦ τάφου Λαυρεντίου εἰσὶ τὸ λυκόφως καὶ ἡ ἠώς· δὲν σχολιάζομεν οὐδὲ

ἀναλύομεν ταῦτα τὰ ἔργα· ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι εἰσὶ ἓξ ἐμψυχοι ἀνδριάντες. Ὑπὸ τὸ τῆς Νυκτὸς ἄγαλμα εὑρέθησαν γεγραμμένοι οἱ ἑξῆς στίχοι·

La notte che tu vedi in sì dolci atti
Dormire, fu da un angelo scolpita
In questo sasso, e perchè dorme ha vita,
Destala se non credi, e parleratti.

Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ἀπήντησε τῷ ἀγνώστῳ ποιητῇ·

Grato mi è il Sonno,e più l'esser di sasso;
Mentre che il danno e la vergogna dura;
Non veder, non sentir, mi è gran ventura;
Però non mi destar, deh parla basso!

ὀργίλος πλὴν μελαγχολικὴ ἀπάντησις, γράφει ὁ Δάνδολος, ἥτις διαδηλοῖ ὅ,τι ὁ τεχνίτης ἐφρόνει περὶ τῶν νέων Κυρίων τῆς Φλωρεντίας.

Ο ΜΩΥΣΗΣ ΜΙΧΑΗΛ ΑΓΓΕΛΟΥ

Μεταξὺ τῶν ἀνδριάντων οὓς ὁ μέγας Βωναρόττης εἶχεν ἀρχίσει διὰ τὸ μνημεῖον Ἰουλίου τοῦ Β΄. ἐκεῖνος ὅστις σώζεται εἰσέτι ἄξιος αὐτοῦ ἐστὶν ὁ Μωϋσῆς.—Οὗτος ὁ ἀνδριὰς ἂν καὶ ἀξιοθαύμαστος καὶ τρομερὸς, ἀποσπασθεὶς τῆς θέσεως δι' ἣν ἐπλάσθη ὅστις ἔμελλε νὰ ἀποτελέσῃ μέρος ἐκείνου τοῦ ὅλου παρὰ τοῦ γλύπτου σχεδιασθέντος, καὶ μὴ συντελεσθεὶς ἕνεκεν τῆς κακεντρεχίας τῶν φθονερῶν, δὲν διεγείρει τὸν θαυμασμὸν ἐκεῖνον ὃν ἤθελε παρέχει ἱδρυθεὶς εἰς ἑκατὸν πόδας ὕψους, ἐπὶ ὑπερμεγέθους μνημείου, περικυκλουμενος ὑπὸ ὁμίλου σιβυλλῶν καὶ προφητῶν, καθὼς εἶχε συλλάβει αὐτὸν ἡ ὑπεράνθρωπος φαντασία τοῦ μεγίστου τεχνίτου. Ἡ ἀξία τοῦ ἀγάλματος δὲν δύναται νὰ περιγραφῇ, ὀφείλει τις νὰ αἰσθανθῇ αὐτήν· εἶναι ὑψηλὴ ἰδέα ἐν τῷ μαρμάρῳ ἐκφρασθεῖσα ἐν νυκτὶ φρικαλέᾳ. Θεόπνευστόν ἐστιν ἔργον τῆς μεγίστης διανοίας καὶ δυνάμεως. Τὸ πᾶν ἐστὶν ὑπεράνθρωπον καὶ τρομερὸν εἰς τοῦτο τὸ ἔργον ὑπερέχον ἑκατὸν πήχεις τοὺς ἥρωας τῶν μυθολογικῶν αἰώνων. Εἰσελθὼν καὶ ἐγὼ εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου in Vincoli ἐν Ρώμῃ καὶ ἀτενίσας εἰς τὸ ἀμυδρὸν φῶς τοῦ δύσαντος ἡλίου εἰς τὸν ἀρχαῖον Νομοθέτην τὴν αὐτὴν φρίκην ἠσθάνθην ὑφ' ἧς πολλάκις καταλαμβάνομαι ἐν τῇ ἠρεμίᾳ σιωπηλῆς νυκτὸς ἀναγινώσκων τὰς πυρεκβόλους ἐκφράσεις βιβλικοῦ τινος χωρίου. Ὥστε ἐὰν ὁ μέγας Φειδίας ἐκ τῶν Ὁμηρικῶν ἐκείνων στίχων οὓς οὐδεμία γλῶσσα δύναται νὰ μεταφράσῃ

Ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων κτλ.

τὴν ἰδέαν τοῦ Διὸς αὐτοῦ ἠρήσατο, ὁ Μ. Ἄγγελος ἐκ τῶν φλογερῶν ἐκφράσεων τοῦ Δάντου περιγράφοντος τὸ ἀλαζονικὸν πνεῦμα τοῦ Φαρινάτα καὶ τοῦ Καπανέως ζωὴν καὶ λόγον ἐνέπνευσεν εἰς τὸ ἄψυχον μάρμαρον διὰ τῆς πλάσεως τοῦ ἑαυτοῦ Μωϋσέως. Περὶ τοῦ ἀνδριάντος τούτου πραγματευόμενοι δὲν δυνάμεθα νὰ παραλείψωμεν τὸ ἑξῆς τοῦ Zappi περιβόητον

Sonetto

Chi è costui, che in sì gran pietra Scolto
Siede Gigante, e le più illustri e conte
Opre dell'arte avanza; e ha vive e pronte
Le labbra sì, che le parole ascolto?

Questi è Mosè; ben mel diceva il folto
Onor del mento,e'l doppio raggio in fronte
Questi è Mosè, quando scendea dal Monte,
E gran parte del Nume avea nel volto.

Tal era allor, che le sonanti e vaste
Acque ei sospese a sè d'intorno; e tale
Quando il mar chiuse, e ne fe'tomba altrui

E voi sue turbe un rio vitello alzaste!
Alzata aveste Immago a questa eguale;
Ch'era men fallo l'adorar costui.

Ὡραῖοί εἰσι καὶ οἱ ἑξῆς στίχοι τοῦ ἀξιοτίμου καθηγητοῦ τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἀκαδημίας Francesco Marri ἐν τῷ ποιήματι αὐτοῦ «Notti Vaticane».

Michelangel con atto imperioso
Dava forma ad un sasso il più gigante
Che tagli da suoi monti il carrarese;
E volto a me dicea: Giulio m'impone
Ai suoi splendidi gesti erger trofei.
Qnesti è Mosè, legislator che adombra
Del Pontefice il senno e la possanza.
Vuoi che viva e favelli? E diè col picchio
Dello scarpel sull'accigliata fronte.
Poche schegge volaro, e tosto apparve.

L'acceso sguardo, il labbro che rampogna
L'idolatria del popolo incostante,
E la legge da Die scritte promulga.

«Ὁ Μωϋσῆς, οὕτω πως ἐκφράζεται ὁ πολὺς T. Dandolo, (Il Secolo i Leone Decimo Vol. I. pa 193) διεγείρει ἐν τῇ καρδίᾳ κατήφειαν καὶ σέβας· ἀπὸ τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ προσώπου τοῦ Νομοθέτου τῶν Ἑβραίων διαφαίνεται μεγαλοπρεπές τι καὶ ἀσύνηθες, ὅπερ ὁ πρακτικώτερος εἰδήμων τῆς τέχνης δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποκαλύψῃ, νὰ διδάξῃ· τὸ αὐστηρὸν καὶ συννουν βλέμμα τοῦ ἀνδρὸς τούτου ὑπνόντος τῷ Αἰωνίῳ, συλλαμβάνει ἀνέκφραστον δύναμιν, ὑπερήφανον ἀγανάκτησιν κατὰ τοῦ στανιάζοντος ὄχλου καὶ ἐν ταὐτῷ ἄπειρον ὑποταγὴν τῇ Θείᾳ βουλήσει. Ἐκπλήττει ἡ ἁπλότης τῶν μεταχειρισθέντων μέσων, τὸ ἐμφανὲς τῶν γραμμῶν, τὸ αὐτόματον τῶν κινήσεων· οὗτός ἐστι προφήτης ὅστις σκέπτεται, προβλέπει, ἐρευνᾷ ἀνὰ μέσον τῶν γεγονότων τῶν παρελθόντων αἰώνων, τὴν τύχην τῶν μελλόντων· διάνοια συνειδυῖα τὰ ἀλλότρια παθήματα πρὸς ἀνακούφισιν· οὐδέποτε παραφερόμενος ἐν τῷ στροβίλῳ τῶν παθῶν οὐδὲ καταβαλλόμενος ὑπὸ τῶν δυστυχιῶν τῆς ἀνθρωπότητος· αἱ κοῖλαι κόγχαι, τὰ βλέφαρα ἐκεῖνα ἀφ' ὧν ἐξακοντίζεται τὸ βλέμμα ὅπως εἰσδύσῃ εἰς μελλούσας συμφορὰς, ὤφειλον νὰ χύσωσι γενναῖα δάκρυα ἐπὶ ἀνεπανορθώτων ἀτυχημάτων· ὁ ἄνεμος τῷ κινεῖ τὴν ἀπεριποίητον κόμην· ἡ κατήφεια τοῦ προσώπου δὲν παράγεται ἐν αὐτῷ ἐκ τῆς δυσαρεσκείας δυστυχημάτων· θρηνεῖ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς ἐλπίδος ὅτι τὰ ἁμαρτήματα τῶν πατέρων αὐστηρῶς τιμωρηθέντα θὰ ἀποβῶσι τοῖς τέκνοις διδασκαλίας καὶ χαλινοῦ...

«Ὁ Βωναρόττης εἶνε διὰ τὴν νεωτέραν γλυπτικὴν ὅ,τι ὁ Φειδίας διὰ τὴν ἀρχαίαν... Ὁ Φειδίας δημιουργῶν τὸν Ὀλύμπιον Δία του ἐνεπνεύσθη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, ὁ Βωναρόττης εὗρεν ἐν τῇ Γραφῇ τὸν Μωϋσῆν του· ἀμφότεροι προέθεντο νὰ τύχωσι τὴν κυριαρχίαν τῆς σκέψεως ἐπὶ τοῦ σχήματος ὁ Ἕλλην ἔξοχος εἰδήμων τοῦ σχήματος διώρθωσε, πλάττων αὐτὸ πᾶσαν μικροπρέπειαν τῆς ἀληθείας, τὸ κατέστησεν ἰδανικὸν, καὶ ἐρευνῶν ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀπεκάλυψε τὸν Θεόν· ὁ Ἰταλὸς ἀπεικόνισε τὸν ἄνθρωπον ἀνυψωθέντα εἰς τὸν ὅσον ἔνεστι ὑψηλὸν βαθμὸν μεγαλοπρεπείας ἐμποιῶν αὐτῷ διὰ χαρακτηριστικῆς ἐκφράσεως τὴν θρησκευτικὴν μελαγχολίαν τῆς καρδίας του.»

. . .

Μετὰ τὸν θάνατον Κλήμεντος τοῦ Ζ΄· ἀνηγορεύθη Πάπας Παῦλος ὁ Γ΄. ὅστις μετὰ τὸν ἐνθρονισμόν του ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῆς πομπώδους συνοδίας δέκα Καρδιναλίων ἐπαρουσιάσθη πρὸς τὸν Βωνάρόττην καὶ τῷ εἶπε· Τεχνίτα, τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς σου ἐλπίζω μοὶ ἀνήκει. Ἐνθυμοῦ τοῦ τοῦ Βατικάνου Παρεκκλησίου ἐν ᾧ εὐρὺς χῶρος ὑπάρχει ἀναμένων τὴν χεῖρά σου. Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος παρεδέχθη τὴν πρόσκλησιν καὶ ἤρξατο τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς δευτέρας παρουσίας ἐν ᾧ ἐδαπάνησε ὀκτὼ ὡς ἐννέα ἔτη. Αὕτη ἡ μοναδικὴ εἰκὼν, ἄπειρος ἐν ᾗ ὁ ἄνθρωπος παριστάνεται εἰς πάντα τὰ σχήματα, ἐν ᾗ πάντα τὰ πάθη καὶ αἱ κινήσεις τῆς ψυχῆς ἀπεικονίζονται μετ' ἀμιμήτου ἐντελείας δὲν ἔχει παράδειγμα νὰ ἐξισωθῇ πρὸς αὐτήν. Ἐν αὐτῇ ἡ τοῦ Μ. Ἀγγέλου εὐφυΐα ἀπευθύνθη εἰς τὸ Ἄπειρον. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἐξαισίου τούτου ἔργου, ὁ τρόπος δι' οὗ συνελήφθη καὶ ἐξετελέσθη, ἡ θαυμαστὴ ποικιλία καὶ ἡ διάταξις τῶν προσώπων, ἡ ἀντίθεσις τοῦ φωτὸς καὶ τῶν σκιῶν, αἱ δυσχέρειαι ὡς ἐκ θαύματος ὑπερτηρηθεῖσαι, ἡ ἐντελὴς ἑνότης καὶ ἡ τελειότης δι' ἧς πάντα τὰ μέρη ἀνταποκρίνονται εἰς τὸ ὅλον καθιστῶσι τὴν ἐσχάτην κρίσιν τὴν μεγίστην εἰκόνα ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσαν.

Ὁ ζωγράφος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀπεικονίσῃ εἰμὴ μίαν μόνην σκηνὴν τοῦ φρικαλέου δράματος ὅπερ θὰ ἔδωσε ἐν τῇ κοιλάδι παριστανόμενον πάντα τὰ ἔθνη τῆς ὑφηλίου· οὐχ ἧττον ὅμως διὰ μιᾶς καὶ μόνης περιστάσεως, ἐν στενῷ διαστήματι, διὰ τῆς μόνης ἐκφάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ὁ τεχνίτης ἠδυνήθη νὰ διεγείρῃ τὸν θαυμασμὸν καὶ τὸν τρόμον καθιστῶν ἡμᾶς θεατὰς τῆς τελευταίας καταστροφῆς.

Τὸ γιγαντιαῖον τοῦτο ἔργον ἐπαρουσιάσθη τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 1541. Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ἦτο τότε 67 ἐτῶν καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς ζωγραφίας τάδε συνέβησαν. Διηγεῖται ὅτι ὁ ζω-

γράφος Biagio συνωδεύσας τὸν Ποντίφηκα πορευόμενον ὅπως παρατηρήσῃ τὴν τῆς Κρίσεως εἰκόνα ἡμιτελῆ, τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἔδωκε λέγων· Ἅγιε Πάτερ, αὕτη ἡ εἰκὼν, ἐξ ὧν ἐγὼ γιγνώσκω εἶναι καταλληλοτέρα πρὸς καλλωπισμὸν ξενοδοχείου ἢ Παρεκκλησίου Ποντίφηκος. Ἀτυχῶς ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ἤκουσεν αὐτὸν καὶ ἐξελθόντος τοῦ Πάπα ὁ τεχνίτης ἐξαφθεὶς θέλων νὰ παρέχῃ παράδειγμα εἰς τρόμον τῶν κατηγόρων αὐτοῦ, ἔθεσε τὸν Biagio ἐν τῷ ᾅδῃ ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ Μίνωος. Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Δάντης ἐξεδικοῦτο τοὺς ἐχθρούς του. Τίς δὲ δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν λύπην καὶ ἀγανάκτησιν τοῦ Biagio ὅταν εἶδεν αὐτὸν βασανιζόμενον μεταξὺ τῶν κολασμένων. Ἐγονυπέτησεν ἔμπροσθεν τοῦ Πάπα καὶ δακρύων εἶπεν ὅτι δὲν ἤθελεν ἐγερθῇ ἐὰν ὁ Πάπας δὲν ἐξήγαγεν αὐτὸν τοῦ ᾅδου, καὶ ὡς πρὸς τὴν τιμωρίαν τοῦ κρημνίσαντος αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον ἀνέφερεν αὐτὴν τῇ τοῦ Ποντίφηκος δικαιοσύνῃ. Παῦλος ὁ Γ'. μειδιῶν ἀπήντησεν αὐτῷ· «Κύριε Biagio ὑμεῖς γιγνώσκετε ὅτι παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔτυχον ἀπολύτου ἰσχύος ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ, οὕτως ὥστε οὐκ ἔξεστί μοι νὰ σὲ ἀπαλλάξω τῶν βασάνων.

Ἐν ᾧ ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ἠργάζετο ἐν τῷ Παρεκκλησίῳ ζωγραφίζων τὴν εἰκόνα τῆς Κρίσεως ἔπεσε τοῦ κρηπιδώματος λαβὼν βαρεῖαν πληγὴν εἰς τὸν πόδα· ἐξερεθισθεὶς ἐκ τοῦ πόνου καὶ καταβληθεὶς ὑπὸ βαθείας μελαγχολίας ἐκλείσθη κατ' οἶκον, δὲν ἠθέλησε πλέον νὰ ἴδῃ οὐδένα, ἀπηγόρευσε νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτὸν ὁ ἰατρὸς, ἀλλ' ὅμως οὗτος ἦτο ἰσχυρογνώμων ὡς ὁ ἀσθενής. Τὸ μανθεῖον τοῦτο τῆς Ἐπιδαύρου ἐκαλεῖτο Baccio Rotini. Τυχαίως ἔμαθε τὴν τοῦ τεχνίτου νόσον· τρέχει, κρούει πλὴν εἰς μάτην τὴν θύραν, οὐδεὶς ἀποκρίνεται· τότε κραυγάζει, καλεῖ γεγωνυῖᾳ τῇ φωνῇ τοὺς πλησιοίκους καὶ τοὺς ὑπηρέτας, πανταχοῦ ἄκρα σιγή. Αἰτεῖ κλίμακα, καὶ εὑρὼν αὐτὴν προστίθησι αὐτὴν τῷ τοίχει, ἀναβαίνει, ἀλλα τὰ παράθυρα ἦσαν στεγανῶς κεκλεισμένα, καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ· τί ἔμελλε τότε νὰ πράξῃ; Πᾶς ἄλλος ἤθελεν ἀπελπισθῇ ἀλλ' ὄχι ὁ Ροτίνης. Κατεβαίλιαν δυσχερῶς εἰς τὸ ὑπόγειον καὶ τέλος ἀφικνεῖται ἔμπροσθεν τοῦ Μ. Ἀγγέλου· πάντα δὲ κινεῖ λίθον ὅπως τὸν καταπείσῃ νὰ ὑποστῇ τὴν ἀναγκαίαν θεραπείαν. Ὁ τεχνίτης ἐνδίδων εἰς τὰς δεήσεις αὐτοῦ τῷ ἐπιτρέπει νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴν, καὶ ὁ γνωστὸς Ἀσκληπιάδης ἰατρεύει τὴν δυσίατον πληγὴν τοῦ φίλου του, ὅστις ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἤθελε βεβαίως ἀποθάνει.

. . .

Καιρός ἐστι νῦν νὰ θεωρήσωμεν τὸν Μ. Ἄγγελον εἰς τὸ τρίτον μέρος τῆς τριπλῆς ἐκείνης εὐφυΐας ἥτις συζευχθεῖσα ἐν ἑνὶ μόνῳ ἀνθρώπῳ ἀπέδειξεν αὐτὸν τὸν μέγιστον τεχνίτην ὃν ἡ Ὑπερτάτη Ἀρετὴ διὰ τῆς Παντοδυναμίας αὐτῆς ἔπλασεν ἐπὶ τῆς γῆς. Θέλων Παῦλος ὁ Γ'. νὰ οἰκοδομήσῃ ἐν Ρώμῃ φρούριά τινα πρὸς ὀχύρωσιν τῶν συνόρων, ἠθλοθέτησε τὸ σχέδιον αὐτῶν καὶ οἱ μέγιστοι ἀρχιτέκτονες τῆς Ἰταλίας προσήνεγκον τὸ σχεδιασθὲν παρ' αὐτῶν ἔργον. Μεταξὺ τούτων ἠριθμοῦντο S. Gallo καὶ ὁ Βωναρόττης καὶ τὸ σχέδιον τοῦ τελευταίου ἐβραβεύθη καὶ ὑπὸ τοῦ Ποντίφηκος προὐτιμήθη, τοῦθ' ὅπερ τὰ μέγιστα ἠρέθισε τὸν S. Gallo. Ἕως δὲ ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὁ Βωναρόττης διωρίσθη ἀρχιτέκτων καὶ πρῶτος διευθυντὴς τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Ἡ τοῦ μεγίστου τούτου μνημείου Ἱστορία, τὸ μέγιστον θαῦμα τοῦ νέου κόσμου, ἤθελε μᾶς παρέχει ὕλην ἐκτενοῦς περιγραφῆς, πλὴν συντομίας χάριν τάδε μόνον διηγηστόμεθα.

(ἕπεται τὸ τέλος)

Φ. ΔΙ ΜΕΝΤΟΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ

Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων ὅλη ἡ εὐφυΐα συνίσταται εἰς τὸ νὰ διορθώνωσι τὰς ἀνοησίας των.

—Ἂν ἠδύνασο νὰ εἰξεύρῃς ὅσα λέγονται περὶ σοῦ ἀπόντος, ἤθελες ἀναμφιβόλως γενῇ κοσμιώτερος καὶ ἐπιεικέστερος εἰς τὰς περὶ τῶν ἄλλων κρίσεις σου.

Σ. τ. Δ. Ἐκ τοῦ ἀνεκδότου καὶ λίαν ἐνδιαφέροντος ποιήματος τοῦ συνεργάτου ἡμῶν ποιητοῦ κ. Ἀνδρέου Μαρτζώκη, «Ὁ ΓΟΥΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΦΩΝΗΤΡΑΣ,» ὑπόθεσιν ἔχοντος μίαν τῶν ἐξοχωτέρων πράξεων τοῦ Ἁγίου ἡμῶν ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ, καὶ μετ' ὀλίγον ἐκδιδομένου, δημοσιεύομεν σήμερον χάριν τῶν συνδρομητῶν τῆς «Κυψέλης» τὸν ἐπίλογον αὐτοῦ, φέροντα τὸν κατωτέρω τίτλον, ὃν ὁ ποιητής, κατόπιν αἰτήσεώς μας, εὐγενῶς ἡμῖν παρεχώρησεν.

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΟΥ ΦΟΝΗΑ

—

(Ἐκ τοῦ ἀνεκδότου ποιήματος «Ὁ Γούμενος τῆς Ἀναφωνήτρας»)

Ἡ βάρκ' ἀπομακρύνεται... φεύγει, τὸ κῦμα σχίζει·
Μέσα εἶνε μόνος ὁ φονηᾶς· λάμνει, τὸ ξύλο τρίζει,
Σὰ νὰ τοῦ ρίχνει ἀνάθεμα, σὰ νὰ τὸν καταριέται.
Ἡ ἀντάρα μόνο τοῦ κουπιοῦ 'ς τὴ σιγαλιὰ 'γροικιέται...
Ἀπῶνα βράχο ἄξαφνα μία πέτρα ξεκολλάει,
Καὶ ροβολῶντας, 'ς τὸ νερὸ μὲ ταραχὴ βουτάει·
Ἐτρόμαξε· λαφιάζεται· τὸ αἷμα του παγώνει·
Ἀφίνει κάτου τὰ κουπιὰ, καὶ πάλι τὰ φουχτώνει.
Ἐ τὴν πέτρα, ποῦ ροβόλησε, κ' ἐβούτησε 'ς τὸ κῦμα,
Μιᾶς κεφαλῆς τοῦ φαίνεται ὁπῶς θωρεῖ τὸ σχῆμα,
Ποῦ χωρισμένη ἀπ' τὸ κορμὶ φεύγει, κοιλᾷ καὶ τρέχει·
Θανάτου κρύος ἵδρωτας τὸ μέτωπό του βρέχει·
Φεύγει, βυθίζει 'ς τὸ νερὸ, κ' ὑψώνει τὰ κουπιά του,
Ὁποῦ θαρρεῖς τὰ 'κόλλησε 'ς τοὺς ὤμους γιὰ φτερά του.
Κυττάει ζερβιὰ, κυττάει δεξιὰ, ὀπίσω του γυρίζει·
Ὁ Γούμενος δὲ φαίνεται· ἡ βάρκα πάντα τρίζει...
Ἐνέκρωσαν τὰ χέρια του, τοῦ φεύγουν τὰ κουπιά του·
Τρεῖς μέραις ἔμειν' ἄγρυπνος... σφαλεῖ τὰ βλέφαρά του,
Καὶ γέρνει τὸ κεφάλι του... κοιμᾶται, ῥοχαλιάζει.

. . . . . .

Ὁ ὕπνος τὸν ὠνείριασε· ὀμπρός του παρουσιάζει
Ἔρημαις χώραις, ἄγνωσταις· 'σὲ μακρυσμένα μέρη
Τοῦ φαίνεται πῶς περπατεῖ· ποῦ 'βρίσκεται δὲν 'ξέρει.
Περνάει βουνὰ καὶ πέλαγα, βράχους θωρεῖ 'μπροστά του·
Φυσᾷ ὁ βορηάς... ἀνάμεσα 'ς τὰ ξάρτια, τὰ παγιά του
Σφουρίζει ἀναστενάζωντας· δὲ βλέπει ἔν' ἀκρογιάλι...
Τρίζουν τὰ ξύλα, πέφτουνε, τὰ πέρν' ἡ ἀνεμοζάλη.
Τὸ πλοῖο ξαρμάτωτο, γυμνὸ, σκαφίδι συντριμμένο,
Παλεύει μὲ τὰ κύματα τὸ θαλασσοδαρμένο·
Ἐ τὴν πρύμη στέκει ὁ θάνατος· αὐτὸς τὸ κυβερνάει,
Καὶ τὸ φονηὰ κυττάζωντας, πικρὰ χαμογελάει·
Κ' ἐκεῖνος, ποῦνε γιὰ πνιμμὸ, εἰς τὴν ἀπελπισιά του,
Θυμήθηκε τὸ Γούμενο, προφέρει τ' ὄνομά του...
Τὸ κῦμα, ποῦ τ' ἀγροίκησε, 'συχάζει, γαληνεύει·
Καὶ τὸ καράβι τ' ἄτυχο, ποῦ ἀκόμα κινδυνεύει,
Ἀγάλι-'γάλι σπρώχνεται μὲ τὸν καραβοκῦρι
Ἀπάνου 'σὲ μία 'ξέρα...
Βλέπει ἕναν Πύργο· καὶ σιμὰ θωρεῖ ἕνα Μοναστῆρι...
Ἦχος καμπάνας χύνεται γλυκὸς εἰς τὸν ἀέρα.
Ἐ ἐρημονῆσι 'βρίσκεται... ψυχὴ δὲν ἀπανταίνει·
Ἐ τὸ μοναστῆρι προχωρεῖ... 'σὲ μιὰ 'κλησοῦλα 'μπαίνει,

Καὶ 'μπαίνωντας αἰσθάνεται νὰ τοῦ χτυπᾷ ἡ καρδιά του·
Τὰ γόνατά του τρέμουνε... κυττάζει ὁλόγυρά του...
'Ολόρθο 'ς τὸ κυβοῦρι του, ὁ ἁμαρτωλὸς διακρίνει
Ἓν ἅγιο σῶμα, ποῦ γλυκαὶς μοσχοβολάδαις χύνει...
Ἄξαφν' ἀκούσθη πῶτριξε, κ' ἐσείσθ' ἡ Ὠ ρ α ί α Π ύ λ η...
Τ' Ἁγίου Λειψάνου ἀνάλαμψε τ' ἀκοίμητο καντῆλι...
'Ανατριχιάζει, στέκεται· μ' εὐλάβεια τὸ σιμώνει·
'Ομπρός του κλίνει ἀθέλητα τὸ μέτωπο, τὸ γόνυ,
Κι' ἀσπάζεται.... εἰς τὸ φιλὶ ποῦ δίνει 'ς τ' ἅγιο σῶμα,
Πέρνει εὐωδιαὶς τὸ ἀχεῖλι του, ἀκούει δροσιὰ εἰς τὸ στόμα.
Προσεύχεται... τὸ βλέμμα του, πῶχει 'ς τὴ γῆ σκυμμένο,
'Σ τὸ λείψανο σηκώνεται ἀργὸ καὶ δειλιασμένο...
'Η θεῖα μορφή, τὸ πρόσωπο τὸ ἅγιο, ποῦ κυττάζει,
Μὲ τοῦ 'Γουμένου τὴ μορφὴ τοῦ φαίνεται πῶς 'μοιάζει...
Τρέμει... θωρεῖ τὸ λείψανο· καὶ πάλι τὸ κυττάει...
'Ανατριχίλ' ἀπόκρυφη τὰ σπλάχνα του περνάει...
'Σ τὸ μάρτυρα, ποῦ γύρω του οὐράνιο φῶς σκορπίζει,
Ξανοίγει τὸ σωτῆρα του, καὶ τὸν ἀναγνωρίζει...
"Ἅγιε πατέρα... 'Γούμενε! δὲ μοῦ 'μιλεῖς;" τοῦ λέει·—
Κι' ἀσπάζεται γονατιστὸς τ' ἅγιο κορμί, καὶ κλαίει...

'Η βάρκα, ποῦ ἀκυβέρνητη, ποῦ πλέει πάντοτε μόνη,
'Από τὸ κῦμα σπρώχνεται 'σὲ βράχο, καὶ σιμώνει·
Ὅταν μὲ μιᾶς ἀπάνου του μὲ δύναμι χτυπάει,
Καὶ ὁ φονηὰς 'ξυπνάει.

. . .

'Εσώθη· κ' εἶπαν πῶς πικρὰ, πικρὰ μετανοιωμένος,
Ἔρημος ἔζησε, φτωχὸς, μακρυὰ ξενητεμμένος·
Καὶ 'λίγους χρόνους ὕστερα ἀπὸ τὸ φονικό του,
'Εκλείσθη, ὅθε τὸν ἔφερε μία 'μέρα τ' ὄνειρό του·
Καὶ κάθε, ποῦ κατέβαινε πρωὶ 'ς τὴν ἐκκλησία,
Τὴν προσευχή του κάνωντας ὀμπρὸς 'ς τὴν Παναγία,
'Ανήσυχο τὸ βλέμμα του στρεφότουν κ' ἐκυττοῦσε
'Σ τ' Ἁγίου Γηωργιοῦ τὸ νάρθηκα *) κ' ἐκεῖ ἐσταματοῦσε·
Κ' ἐκύτταζε, κ' ἐπρόσμενε νὰ ἰδῇ, νὰ προσκυνήσῃ,
Τὸν Ἅγιο, πῶνειρεύθηκε πῶς εἶχ' ἐκεῖ ἀπαντήσει.

* Γνωστὸν, πιστεύω, τοῖς πολλοῖς τυγχάνει, ὅτι τὸ σεπτὸν τοῦ Ἁγ. Διονυσίου λείψανον, ἐξαχθὲν ἀπὸ τοῦ τάφου, ἐξετέθη, καὶ ἔμεινεν ἐκτεθειμένον, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν τῇ νήσῳ τῶν Στροφάδων διαμονῆς του, ἐντὸς τοῦ νάρθηκος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Π. ΧΙΩΤΟΥ

Ἱστορικὴ ἔποψις περὶ σεισμῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἰδίως ἐν Ζακύνθῳ

(συνέχεια καὶ τέλος ὅρα προηγ. φύλλ.)

Ἰδοὺ δὲ ὁ Πίναξ ὁ σεισμολογικὸς τῶν καταστρεπτικῶν.

1469. Ἀπρίλιον. Ζάκυνθος, Κεφαλληνία, Λευκὰς φονικός.

1514 Ζάκυνθος Ἑλλὰς Κωνσταντινούπολις· ἐβυθίσθη ἡ ἀκρόπολις Ψωφίς.

1554 Ἰουλ. 7 Ἰταλία, Ἑλλὰς, Κωνσταντινούπολις καὶ Ζάκυνθος καὶ Κεφαλληνία σφοδρότατος.

1592 Ζάκυνθος κατεστράφη φρούριον, ἀπεσπάσθη τὸ βουνὸν τοῦ Ἁγίου Ἠλία.

1622 Μαΐου 5 ἀνήμερα τῆς Ἀναλήψεως, τὸν Ἰούλιον, ἐπανελήφθη σφοδρὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἀνατολῇ.

1633 Νοεμ. 5 Χιλὶ τῆς Ἀμερικῆς, ἐξετάνθη εἰς Σικελίαν, Βερόναν, Μάντοβαν, Ὀστιλίαν, ἀνέδυσεν ἡ ἄβυσσος ἐν Ζακύνθῳ· ἐσείσθη Ἑλλάς.

1636 Σεπτεμβρ. 31 Κεφαλληνία καταστρεπτικώτατος καὶ φονικός· ἐβυθίσθη εἰς τὴν θάλασσαν ἡ ἀρχαία πόλις, ὅπου νῦν φαίνονται τὰ Κάκκαβα.

1638 Μαρτίου 27. Ὁ τῆς Καλαβρίας ἐξετάνθη μέχρι Τοσκάνης καὶ διέτρεξε καταστρεπτικὸς εἰς Ζάκυνθον, Κεφαλληνίαν, Κύθηρα καὶ Κρήτην.

1664 Ζάκυνθος σφοδρότατος. Ἀχαΐα, Ἦλις, Μεσσηνία, Στροφάδες, Κρήτη.

1668 Κεφαλληνία ἐπὶ 8 ἡμέρας ἐσείετο ἡ γῆ· συνησθάνθη Ζάκυνθος, Ἀκαρνανία, Πελοπόννησος καὶ ἡ Βαρσοβία.

1669 Κέρκυρα, Ἤπειρος.

1676 Ἀπριλ. 23 Ἰτελία, νῆσος Ζάκυνθος δὶς τῆς ἑβδομάδος ἐπὶ ἓν ἔτος ἐγκάτοικοι εἰς ἀγρούς.

1704 Λευκὰς ἐσείετο ἡ γῆ ἀπὸ Νοεμβρίου μέχρις Ἰανουαρίου, συνησθάνθη Κεφαλληνία, Ζάκυνθος, Ἀκαρνανία.

1716 Μαΐου 10 Ζάκυνθος σημειοῦται ὑπὸ τοῦ κόμητος Συγούρου Δεσύλλα.

1714 Ἰουλίου 27 Πάτραι, Πελοπόννησος, Λευκάς.

1723 Φεβρουαρ. 8 ἑσπέρας ὥρας 7 καὶ 1729 Ἰουλίου 29 ὥρᾳ 3 Ζάκυνθος σφοδρότατος. Κατέπεσον τρεῖς πύριναι σφαῖραι ἐξ οὐρανοῦ εἰς τοποθεσίας Σωτῆρος, Σκηναρίου, ἁλυκῶν, κλονισμοὶ 28 ἡμέρας.

1732 Νοέμβριος, Κέρκυρα καταστρεπτικὸς, συνησθάνθη Λευκὰς, Ἰθάκη, Κεφαλληνία Ζάκυνθος.

1736 Κύπρος σφοδρὸς, Κεφαλληνίᾳ καὶ Ζακύνθῳ ἀσθενής.

1742 Φεβρουαρίου 14 ὥρ. 2 1)2 Ζάκυνθος καταστρεπτικός. Ἐσήμαινον μοναχαὶς ἡ καμπάναις ἐκκλησίας Μόλου καὶ Παντοκράτορος εἰς τὸν φόρον ἐσκοτώθησαν ἕως 120· δι' ἕνα χρόνον ἐσείετο ἡ γῆ (χαρτία οἰκογενείας Καταιβάτη) φόνοι 120 τραυματίαι καλεῖται τοῦ ἀσώτου.

1743 Κεφαλληνία σφοδρότατος· κατὰ τὰ βόρεια διερράγησαν τεῖχη. Συνησθάνθη ἐπὶ δύο λεπτὰ ἡ Ζάκυνθος.

1752 Μάϊον Κεφαλληνία διέτρεξεν ὅλην τὴν βόρειον γραμμὴν μέχρις Ἀδριανουπόλεως.

1756 Κέρκυρα σφοδρός.

1766 Ἰουλίου 24 καὶ 1767 κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα καὶ ὥραν ἐπαναληφθέντες. Κεφαλληνία σφοδρότατος καὶ φονικώτατος. Ζάκυνθος, Ἀκαρνανία, Λευκὰς καὶ Πελοπόννησος συνησθάνθησαν.

1769 Λευκὰς ὀλεθριώτατος καὶ φονικώτατος.

1773 Κέρκυρα καταστρεπτικός.

1783 Μαρτίου 26 Ζάκυνθος Κεφαλληνία, Λευκάς, Σικελία, Πάδοβα, καὶ Βενετία.

1784 Σεπτέμβριος. Κεφαλληνία, Λευκὰς, Ζάκυνθος, Ἄργος, Ναύπλιον.

1785 Ἰανουαρ. 30 Πάτρας καταστρεπτικὸς, Κεφαλληνία Ζάκυνθος κατὰ συναίσθησιν.

1786 Ἰανουαρ. 31 Κέρκυρα καταστρεπτικὸς, ἐφονεύθησαν 140.

1791 Ὀκτωβρίου 23 τοῦ ἁγίου Ἰακώβου 9 ὥρας ἑσπέρας. Ζάκυνθος κατέστρεψε φρουρίου τεῖχη, οἰκήματα πόλεως καὶ χωρίων, τὸ Παλάτιον τοῦ Προβλεπτοῦ ἐν τῷ φρουρίῳ, φόνοι 22· ἐκλονίσθη Πελοπόννησος, Καλαβρία, Ἀπουλία, Σικελία, Νεάπολις· διάρκεια 2 λεπτῶν, ἀναβρασμοὶ πισσασφάλτου, ὀρύγματα, ὀσμαὶ θείου, ἐσείσθη ἡ γῆ καὶ πολλάκις δι' ὅλον τὸ ἔτος 1804, καὶ ἐξετάνθησαν οἱ κλονισμοὶ μέχρι Πετρουπόλεως.

1804 Ἰουνίου 8 Λευκὰς καταστρεπτικός.

1809 Μαΐου 3, 4 καὶ 5. Κέρκυρα σφοδρός. 2 Ἰουνίου Ζάκυνθος, Ἔκρηξις τρομερὰ Αἴτνης. Ἀτμοσφαῖραβαρεῖα. Ὁρίζων Ζακύνθου ζοφερὸς, καὶ ὀσμῆς θείου, ἔβρεξε κοκκινοπῆλι ἐρχόμενον ἐξ Αἴτνης διὰ πνοῆς ἀνέμου.

1819 Σεπτ. 4 Κέρκυρα σφοδρότατος. Ἐσήμαναν μόναι αἱ καμπάναι, οἶκοι διερράγησαν, συνησθάνθησαν αἱ μεσημβριναὶ νῆσοι.

1820 Δεκεμβρ. 17. ὥραι 3 μετὰ μεσονύκτιον καὶ λεπτ. 45. Ζάκυνθος, Πελοπόννησος, διάρκεια 25 δευτερόλ,πτα περιστροφικὸς καὶ καταστρεπτικὸς· κλονισμοὶ 5 ἡμέρας· πύρινα μετέωρα, ἀτμοσφαῖρα βαρυτάτη, ὀσμαὶ θείου, ὀρύγματα γῆς, χλαλζα, τρικυμία, καταποντισμός. Ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἐβλέποντο εἰσέτι ξύλινα ὑποστηρίγματα εἰς τοὺς τοίχους· φόβος μέγας, λιτανεῖαι εἰκόνων, μετάνοια καὶ ἀπελπισία· καλεῖται τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἐπανελήφθη μετὰ 8 ἡμέρας τὸ ἑσπέρας τῶν Χριστουγέννων, καὶ ἀπεκρήμνισε καὶ τὰ ἐπίλοιπα φόνοι 6.

1825. Ἰαννουαρ. 7. Λευκὰς καταστρεπτικώτατος ὀλεθριώτατος καὶ φονικώτατος· Ἐκ θεμελίων ἔπεσον οἰκίαι, ναοί, κωδονοστάσια, βροχαὶ καὶ κλονισμοὶ ἀδιάκοποι· ἀπωλέσθησαν ἀποθῆκαι οἴνων, ἐλαίων, σιτηρῶν, ἀλεύρων· γυμνοὶ κατέφυγον εἰς τοὺς ὑπονόμους τοῦ φρουρίου· καμπάναι μεγάλαι πεσοῦσαι διερράγησαν, φόνοι πάμπολλοι. Ἐκτοτε οἰκοδομοῦνται αἱ οἰκία μὲ τοίχους θωρακωμένους μὲ σανίδας ἔξωθεν, ὥστε φαίνονται ξύλινα.

1826—1839 σεισμοὶ Σικελίας ζημιώδεις ὄχι τόσον εἰς τὰς Ἰονίους νήσους.

1840 Ὀκτωβρίου 18 ὥρα 9 1)2 π. μ. καλεῖται ὁ τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ σφοδρότατος καὶ καταστρεπτικὸς ἐν Ζακύνθῳ διέτρεξεν 12 μίλια· τὸ ὕδωρ τὸ ὑπόγειον τῆς Ἀβύσσου ἀνέβη ἐπάνω τῆς ἐπιφανείας 3 πόδας· ἀναθυμιάσεις τῆς γῆς, κόνις ἄμμου θαλάσσης

ἀνέδυσε εἰς τὰ ὀρύγματα τῶν παραλίων· ἀναβρασμὸς πισσασφάλτου· φόνοι 12· τραυματίαι πολλοί, ἐπὶ 9 μῆνας οἱ κλονισμοί. Τείχη φρουρίου διερράγησαν. Βουνοῦ ἀκρωτηρίου Κριονεροῦ μέρη κατέπεσον· λίθοι μεγάλοι κατακοπέντες ἀπεσφενδονίσθησαν μακράν. Ὑπὲρ τὰς 6,000 οἰκίαι κωμῶν καὶ πόλεως ἐζημιώθησαν. Συνησθάνθη Κεφαλληνία, Λευκάς, Ἰθάκη, Ἀχαΐα, Ἦλις, Μεσσηνία, Στροφάδες.

1858 Φεβ. 11 λεπ. 3 ἑσπέρας. Κόρινθος καταστρεπτικὸς καὶ φονικός· κλονισμοὶ διεδόθησαν περὶ Ἀχαΐαν, Κορινθίαν, Ἀργολίδα, Μεσολόγγιον, Γαλαξείδιον, Ἀθήνας. Ζάκυνθος καὶ Κεφαλληνία συνησθάνθησαν.

1867 Ἰαν. 22 ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου. Κεφαλληνία σφοδρότατος καταστρεπτικώτατος καθ' ὅλην τὴν νῆσον. Οἰκίαι πόλεων Ληξουρίου Ἀργοστολίου καὶ κωμῶν κατέπεσον, καὶ στέγαι καὶ λίθοι κατεπλάκωσαν τοὺς οἰκήτορας φόνος πολύς, τραυματίαι ὑπεράριθμοι. Μὲ σκύλων ὀσμὴν διέκρινον καὶ ἐξέθαπτον τοὺς πλακωθέντας, φονευμένους τραυματισθέντας καὶ ἀκρωτηριασθέντας· ὀρύγματα εἰς πολλὰ μέρη ἀναβρύοντα ὕδωρ θερμὸν, βουλοκῶδες καὶ θεῖον ὀσμήν. Τὸ ἄγαλμα τοῦ Μετλὰνδ περιεστράφη· ἐφυγον κάτοικοι εἰς τὰ ξένα γυμνοί, ἔντρομοι καὶ πεινῶντες· βοήθειαι βασιλέως Γεωργίου, Κυβερνήσεως, ἀλλοδαπῶν καὶ Κεφαλλήνων εἰς τὰ ξένα διούντων πάμπολλαι. Συνησθάνθη ἐν Ζακύνθῳ Λευκάδι Ἰθάκη.

1869 Δεκεμβρ. 16. Λευκὰς σροδρώτατος καὶ καταστρεπτικώτατος· συνηκούσθη εἰς Ἀκαρνανίαν, Κεφαλληνίαν, Ζάκυνθον, Ἀχαΐαν. Περίεργον ὅτι ἡ Φρίνη περιοχὴ Λευκάδος οὐδέποτε ἔπαθεν ὑπὸ σεισμοῦ.

1872 Ὀκτ. 10 ζημιώδης ἐν Ζακύνθῳ, Ἤλιδι. Δονήσεις εἰς ὑπώρειαν ἀπὸ Κηρίου μέχρι Σκουλικάδου καὶ τῶν πεδινῶν κωμῶν, Ἐδλάβησαν καὶ ἔπεσον αἱ πλεῖσται οἰκίαι τμήματος ἀπὸ Ἁγίας Ἄννης ἕως Πόχαλης καὶ πέριξ τοῦ φρουρίου. Ἔγεινεν ἡ σάλευσις μεταξὺ τῶν ἀνατολικῶν παραλίων Ζακύνθου καὶ τῶν δυτικῶν Ἠλείας.

1883 Ἀπρίλιος ἐν Χίῳ καὶ τοῖς ἀπέναντι παραλίοις Μικρᾶς Ἀσίας, καταστρεπτικώτατος καὶ φονικώτατος· συνησθάνθη Ἑλλὰς καὶ νῆσοι Αἰγαίου καὶ Ἰονίου, Κρήτη.

1886 Αὐγούστου 15 ὥρα 11 καὶ 32 λεπτά· σφοδρὸς καταστρεπτικὸς καθ' ὅλην τὴν Ἤλιδα καὶ Μεσσηνίαν. Ἀχαΐα καὶ ἅπασα ἡ Πελοπόννησος ἐσείσθη, Στερεὰ Ἑλλὰς μέχρι Λαρίσσης. Θεσσαλία, Ἤπειρος, Ἀττική, Βοιωτία, Ἀκαρνανία, καὶ αὐτὴ ἡ Κέρκυρα. συνησθάνθησαν ἐν Ζακύνθῳ, Κεφαλληνίᾳ, μακρὸς μὲν ὁ κλονισμὸς καὶ οἱ κυματισμοὶ ἐπὶ 32 δευτερόλεπτα διαρκέσαντες· οὐχὶ μεγάλην ζημίαν συνετέλεσαν ὅσον καταστρεπτικὴν καὶ πανόλεθρον εἰς Πύργον, Φιλιατρὰ, Μαραθούπολιν, Γαργαλιάνους, Λιγούδιτσαν, Πύλον, Καλάμας, Ναυαρίνους, Κορώνην, Μεθώνην, τὰ πέριξ αὐτῶν χωρία. Στροφάδων τὸ κτίριον μονῆς διερράγη καὶ τὰ κελία κατήντησαν ἄχρηστα, φόνος οὐδεὶς· διότι ὡς λέγεται καλόγηρός τις βοσκὸς εἶδε μακρόθεν φῶς καὶ εἰδοποίησε τοὺς καλογήρους καὶ ἀπεσύρθησαν. Προηγουμένως ἠκούοντο ἐν Ζακύνθῳ ἐπὶ πολλοὺς μῆνας βοαὶ καὶ ταραχαὶ περὶ τὸ Κηρίον καὶ τὴν Ἰθακιάν. Πλοῖον δὲ Ἀγγλικὸν πλέων ἐν Κρήτῃ εἶδεν εἰς ἀπόστασιν 100 μιλίων ἀπὸ Ματαπᾶν νὰ ὑψωθῇ φλὸξ μὲ ταραχὴν 400 μέτρα ἄνω τῆς θαλάσσης καὶ ἀφιχθεὶς εἰς Μάλταν εἰδοποίησε τὸν Ναύαρχον, ὅστις ἀπέστειλε πλοῖα νὰ πληροφορηθῇ. Ἐσείσθη ζημιωδῶς ἡ Μάλτα, καὶ οὐ μακρὰν αὐτῆς ἐπὶ 60 μίλια ἀνέδυσεν νῆσος. Συνησθάνθη ὁ σεισμὸς εἰς Τεργέστην, Μασσαλίαν, Ἀλεξάνδρειαν, Κάϊρον. Οἱ περὶ τὰς πυραμίδας Ἄραβες εἶδον τὴν ἄμμον νὰ ὑψωθῇ εἰς τὸν ἀέρα· Ἐν γένει ὅλα τὰ ἥπὸ ἐντὸς τοῦ Γιβραλτὰρ παράλια τῆς Μεσογείου τὰ μεταξὺ Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς συνησθάνθησαν. Ἐκ Λονδίνου ἐτηλεγραφήθη ὅτι ὁ σεισμὸς συνέβη καὶ εἰς τὴν Ἀγγλομερικανὴν συμπολιτείαν, καὶ κατεστράφησαν τὰ 3/4 τῆς πόλεως Τσέλστρου· ἐν Ἑλλάδι φονευθέντες καὶ τραυματισθέντες ὑπὲρ τοὺς 600 ὑπολογίζονται. Βοήθειαι ἐπέμφθησαν αὐτοῖς πανταχόθεν, καὶ συνάγονται πλούσιαι εἰσφοραί. Ἡ Ἑταιρία τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ συνέδραμεν μὲ ἰατροὺς φάρμακα, σκηνὰς, καὶ ἄλλα χρειώδη θεραπείας. Οἱ ἐπισυμβαίνοντες ἔπειτα κλονισμοὶ ἀπεκρήμνισαν καὶ κατέστρεψαν τὰ ἐπίλοιπα. Ὑπὲρ τὰ 20 ἑκατομμύρια δραχμῶν συμποσοῦται ἡ ζημία. Εἶχε δὲ κέντρον εἰς τὴν θάλασσαν εἰς ἀπόστασιν 30 μιλίων ἀπὸ τοῦ νοτιοανατολικοῦ τῆς Ζακύνθου, καὶ ἀκριβῶς μεταξὺ Κατακώλου καὶ Στροφάδων. Εἰς Γαργαλιάνους διερράγη περὶ τὸ ἄκρον τῆς πόλεως ἡ βραχώδης γῆ εἰς εὐρέα χάσματα. Ἐπίσης εἰς τὴν παραλίαν Μαραθουπόλεως ἔγειναν ρήγματα βράχου, καὶ ἀνέβλυσε γλυκὺ ὕδωρ. Τὰ καθαρὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ Ἐνήνου ῥέουσι ἤδη θολά. Λέγεται δὲ ὅτι τοῦ σεισμοῦ προηγήθη λάμψις ἀπὸ τὰ βορειοδυτικὰ ὡς ἀστραπῆς, βοὴ δὲ μεγάλη καὶ ὀσμὴ ὡς νὰ ἐκαίετο πυρίτις καὶ θεῖον. Περίεργον δὲ ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν καὶ μὲ μόνην διαφορὰν ὀλίγων λεπτῶν συνέβη καθ' ὅλην τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ Σικελίας μέχρι Βενετίας.

Ἀλλὰ λάμψεις καὶ φλόγες πυρὸς, ἀναπετάσματα μύδρων, πετρῶν, στάκτης, κισσήρεως, ἀναβρασμοὶ θαλάσσης, καταπτώσεις ὀρέων, βυθίσματα καὶ ὀρύγματα πεδίων, καταβυθίσεις εἰς τὰς ἀβύσσους, βουνῶν, πόλεως, κατακλύσεις ὑδάτων καὶ ἀέρος ὀσμαὶ θειαφώδεις δὲν εἶναι πρωτοφανῆ μόνον κατὰ τοὺς γινομένους νῦν σεισμοὺς ἐν Ἑλλάδι. Ὁ Στράβων λέγει ὅτι ἐκ τοῦ πελάγους μεταξὺ Θήρας καὶ Θηρασίας ἐξήρχοντο φλόγες ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας, καὶ πᾶσα ἡ θάλασσα ἐφλέγετο καὶ ἔζεε· ἀνεφύη ἐγειρομένη ὀλίγον κατ' ὀλίγον νῆσος συντιθεμένη ἐκ μύδρων, καὶ ἐπέχουσα ἓξ σταδίων περίμετρον· ταύτην κατέλαβον οἱ Ῥόδιοι καὶ ἐκαλεῖτο Ἱερά. Ὅτε δὲ ἐγένοντο οἱ σεισμοὶ Συρίας, ἐξετάνθησαν εἰς τὰς Κυκλάδας καὶ τὴν Εὔβοιαν, εἰς ἣν δὲν ἔπαυσαν πρὶν ἀνοιχθῇ χάσμα ἐν τῷ πεδίῳ Ληλάντων, καὶ ἐξήμεσε ποταμὸς διαπύρου πηλοῦ. Ὡσαύτως καὶ περὶ Μεθώνην ἀνεφύη πῦρ καῖον καὶ θειῶδες τὴν ὀσμὴν, καὶ λάμπον μακράν. Ἔζεεν ἡ θάλασσα ἐπὶ πέντε σταδίους. Ὕστερον προσεχώθη μὲ πέτρας, ἀπορρῶγας ὄχι μικροτέρου ὕψους πύργων. Ἐπὶ πολὺ μετεβλήθη ἡ γῆ ἐν Ῥόδῳ, ὅτε κατέπεσεν ὁ Κολοσσός. Κατὰ τὴν Σικελίαν, τὰς Αἰόλους Νήσους καὶ τὰς Πιθηκούσας ἐξέρρευσαν κρατῆρες πυρὸς, διέρρεε χείμαρρος φλεγούσης ὕλης, ἀνεπετῶντο μύδροι, κισσήρεις καὶ στάκται, κατεκλύσθησαν πεδιάδες, κατεβυθίσθησαν γέαι καὶ νησίδια εἰς τὰς ἀβύσσους τῆς θαλάσσης. Ἐν δὲ Κύπρῳ κατεκρημνίσθησαν ὁλόκληροι πόλεις, ἐφονεύθησαν πληθὺς ἀνθρώπων, ἐξεριζώθησαν δένδρα, κατεβυθίσθησαν πεδιάδες. Ταῦτα ἅπαντα χρονολογοῦνται πρὶν Χριστοῦ 100 ἔτη.

Πομπόνιος ὁ Μέλας ἀκμάσας μετὰ τὸν Στράβωνα διηγεῖται τὰ ἐπακολουθήσαντα κατὰ τὰς ἠφαιστειώδεις ὑποθαλασσίους ἐκκρήξεις εἰς Θήραν. Περὶ τὰ 19 μ. Χ. μετὰ τὰ συνήθη φαινόμενα φλογῶν καὶ καπνοῦ εἰς τὰ πέριξ ἀνεφύη τὸ νησίδριον Θεία. Κατὰ τὰ 726 ἐξηγέρθησαν πυκναὶ καὶ βαρεῖαι ἀναθυμιάσεις ἐξαπτόμεναι εἰς φλογερὰ κράσπεδα. Ἐκ τοῦ κέντρου τοῦ νησιδρίου μὲ σφοδρότητα ἀπεσφενδονίζοντο κισσήρεις καὶ στάκται· ὥστε ἐκαλύφθησαν ὅλον τὸ Αἰγαῖον καὶ τὰ πέριξ ἀπέναντι πλησιόχωρα μικρᾶς Ἀσίας καὶ Ἑλλάδος. Μετὰ πολυήμερον σύγκρουσιν καὶ πάταγον θαλάσσης ἀέρος καὶ πυρὸς ἠνώθη μετὰ Σκάρας ἄλλου πλησίον νησιδρίου.

Γράφει ὁ Κέρκερος, τῷ 1520 νέος σκόπελος ἀνεφάνη ἐν τῷ μέσῳ τρομεροῦ πατάγου θαλασσίου. Πῦρ ὑψοῦτο ἐκ θαλάσσης πρὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἔφλεγεν ἐπὶ ἓν ἔτος. Ἐν τῷ μέσῳ ἀνεφύη βράχος κονικὸς, ὅστις ἕως τοῦ νῦν διατηρεῖ τὸν κρατῆρα ἀναρρίπτοντα πέτρας κισσήρεις φλόγας καὶ καπνόν. Τρομερωτέρα ἡ πυρκαϊὰ καὶ ὁ ὑπόγειος πάταγος τοῦ πυρὸς κατὰ τὴν ἔκκρηξιν τῶν 1650 πλησίον τῆς Θήρας. Αἱ φλόγες ἐξερράγησαν μεταξὺ τῶν κυμάτων, καὶ ὕψωσαν τὰ ὕδατα τοῦ Αἰγαίου εἰς ὕψος 30 πήχεων. Εἰς Σμύρνην, Κωνσταντινούπολιν ἡ θάλασσα ἔγεμε κισσήρεων καὶ μύδρων, τὰ ὁποῖα ἔριψε τὸ ἡφαίστειον, καὶ ἔφθασαν εἰς 80 μιλίων ἀπόστασιν. Ἐξ αὐτῶν ἐθραύσθησαν πλοῖα ἐν τῷ λιμένι τῆς Κρήτης. Τὸ πῦρ ἐξερρεύγετο ἀπὸ 24 Σεπτεμβρίου μέχρις 9 Ὀκτωβρίου. Κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος 3 μίλια μακρὰν τῆς Θήρας ἐπανελήφθη ἡ Ἔκκρηξις καπνοῦ καὶ φλογῶν ἀπὸ τοῦ 1650 μέχρι τοῦ 1656. Τῷ δὲ 1707 Μαρτίου 23, ἀναττέλλοντος τοῦ Ἡλίου, ὤρθη κατὰ τὸν κόλπον τῆς Θήρας ὡς θραῦσμα μεγάλου πλοίου ναυαγήσαντος νὰ ἐπιπλέῃ τῆς θαλασσίου ἐπιφανείας νῆσος βραχώδης. Οἱ δραμόντες Θηραῖοι εἰς περίεργειαν ἔβλεπον ν' αὐξάνῃ ὁ βράχος γεμάτος ὀστρειδίων, ὀψαρίων, κισσήρεων καὶ ἄλλων ἡφαιστειωδῶν ὑλῶν. Ἐξετάνθη ἕως 2 μίλια καὶ ὠνομάσθη Καϋμένη. Μετὰ δύω ἡμέρας ἡ νῆσος Θήρα διερράγη ὑπὸ σεισμοῦ κατὰ τὰ πλάγια μέρη τὰ ἀπέναντι τῆς Καϋμένης καὶ τὰ ἀποκοπέντα ἀπετέλεσαν ἄλλο νησίδριον. Τὰς 16 Ἰουλίου κατεθόλωσεν ἡ πέριξ θάλασσα καὶ ἀνυψώθη ὑπὲρ τοὺς 25 πόδας. Ταραχὴ καὶ ὑπόκωφος βοὴ ὑποθαλάσσιος ἠκούετο μέχρι 20 μιλίων. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἀνεφύησαν 17 ὕφαλοι διαφόρου σχήματος καὶ μεγέθους. Ἀνεφύη στήλη καπνοῦ πυκνωτάτου καὶ πυρός. Ὁ πάταγος ὡμοίαζε ὡς 100 κανόνια νὰ κανονοβολῶσι διὰ μιᾶς. Ὑψώθη ἐν τῷ μέσῳ καὶ διέδιδε δυσωδίαν καὶ βρόμαν εἰς τὸν ἀέρα. Ἐμολύνθη ἡ ἀτμοσφαῖρα καὶ δυσκόλως ἀναπνέοντες οἱ ἄνθρωποι ἐξεψύχουν ἐξ ἀσφυξίας. Οἱ κάτοικοι Θήρας ἔντρομοι ἔφυγον. Οἱ 17 σκόπελοι ἐπαυξάνοντες μέχρι τῶν 1708 συνέμιξαν ἀλλήλοις, καὶ συνετέλεσαν τὰ νῦν τέσσαρα νησίδρια Μικροκαϋμένη, Νεοκαϋμένη, Παλαιοκαϋμένη καὶ Αὐτομάτη ἢ Ἀσπρονῆσι. Τῷ 1836 σεισμὸς ἐβύθισε μικρὸν μέρος τῆς Θήρας. Ὀλίγους δὲ χρόνους πρὸ τοῦ νῦν ἄλλοι σεισμοὶ καὶ ἡφαιστειώδεις ὑποθαλάσσιοι ἐκκρήξεις ἀπετέλεσαν περὶ τὴν Θήραν τὰς νεοφανεῖς νήσους Ἀνάστασιν καὶ Γεώργιον. Ταῦτα δὲ τὰ γενόμενα ὑπὸ ἡφαιστειωδῶν ὑποθαλασσίων ἐκκρήξεων ἐν Ἑλλάδι πρὶν καὶ μετὰ Χριστόν.

ΦΩΤΕΙΝΗ

(διήγημα)

Τὸ σπίτι μας ἤτανε παλαιὸ καὶ εἶναι ἀποκάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολι, ἐκεῖ 'ποῦ 'νε καὶ ἄλλα σπητάκια. Ἐδίναμε, ἔτσι ἄκουγα τὴ μητέρα μου νὰ

λέγη δεκαπέντε δραχμαίς. Ἅμα 'φάγαμε ἐμεῖς τὰ δύο μικρὰ, ἀφοῦ εἴχαμε κι' ὅλας κουρασθῆ ἐπέσαμε νὰ κοιμηθοῦμε γιατί ἐξημέρωνε καὶ Κυριακὴ καὶ θὰ πηγαίναμε καὶ 'στὴν ἐκκλησία. Ἐμένα ὅμως δὲν μοῦ ἐρχότανε ὕπνος καὶ ἔτσι καθὼς ἤμουνα ξαπλωμένη χάμου στὸ στρῶμά μου ἄκουγα καὶ τὸ λέγανε. Μιλούσανε γιὰ τὸν αὐριανὸ γάμο τῆς Φρόσως καὶ γιὰ τῆς ἑτοιμασίαις, ἂν λείπῃ τίποτις.

Ἔξαφνα 'κεῖ πέρα 'ποῦ 'μιλούσανε βλέπουμε καὶ ἀστράφτει μιὰ μεγάλη ἀστραπὴ καὶ ὕστερα ἀπ' ὀλίγο ἀκοῦμε καὶ τὴ βροντή. Δὲν 'πέρασε πολλὴ ὥρα κι' ἀρχίζει ἡ βροχὴ νὰ πέφτῃ 'σὰν ἀπὸ τουλοῦμι, θεούλη μου! Τότε 'σηκωθήκαμε ὅλοι κ' ἐτρέξαμε νὰ κλείσωμε τῆς χαραματίδες καὶ νὰ μαζέψωμε τὸ νερὸ 'ποῦ ἔπεφτε ἀπὸ τὴ σκέπη. τί ἀνησυχία μεγάλη ποῦ εἴχαμε! Ἐμεῖς ἐλπίζαμε πῶς σὲ 'λίγο θὰ πάψῃ ἡ βροχὴ, μὰ ἐκείνη ὅσῳ πήγαινε καὶ τόσῳ περισσότερη ἐγινότανε. 'Π μητέρα μου ἔλεγε «κακὸ 'ποῦ πάθαμε μὲ τοῦτο τὸ παληόσπιτο· τώρα θὰ μᾶς γεμίσῃ ὅλο νερά.» Καὶ δὲν ἔλεγε ψέμματα γιατί τὸ πάτωμα ἤτανε ὅλο νερά. Δὲν περνᾷ πάλι 'λίγος καιρὸς καὶ βλέπουμε ὅλος ὁ τοῖχος ἀπὸ μέσα νὰ ἦναι βρεμμένος καὶ νὰ πέφτουν ἀπὸ τὴ σκέπη μερικαὶς πέτραις καὶ μία ἀπ' αὐταὶς μ' ἐπῆρε στὸ πόδι. 'Ὅλοι τότε 'φοβηθήκαμε. Καὶ δὲν εἴχαμε ἄδικο διότι ὕστερ' ἀπ' ὀλίγο ἀρχίζουν νὰ πέφτουν ὁλοένα πέτραις ἀπὸ τὴ σκέπη καὶ τὸ σπίτι νὰ τρίζῃ.

— Παναγία μου! καλὲ τί κακὸ πάθαμε! ἐφωνάζαμε ὅλοι καὶ ἐφοβούμαστε νὰ μὴ πέσῃ τὸ σπίτι καὶ μᾶς πλακώσῃ ὅλους. 'Ο Δῆμος μόνον μᾶς ἔλεγεν ὅτι δὲν ἤτανε τίποτα καὶ νὰ μὴν ἔχουμε φόβο.

'Η βροχὴ ἔπεφτε πάντα καὶ ἔξω ἀκούγαμε νὰ τρέχουν τὰ νερὰ 'σὰν ποτάμι καὶ νὰ βουΐζουν. Τὸ σπίτι ὁλοένα ἔτριζε καὶ ὁ μικρός μου ἀδελφὸς ὁ Τάσος ἔκλαιγε καὶ ἐφοβώτανε καθὼς καὶ ἐγὼ φοβώμουνα.

Νὰ ἔξαφνα πέφτει ἡ μισὴ σκεπὴ καὶ κτυπάει τὴν μητέρα μου 'στὸ κεφάλι καὶ τὴν ἀδελφή μου. Τότε ἄλλαμε τῆς φωναῖς καὶ φωνάζαμε βοήθεια. Ἀλλὰ 'ποῦ βοήθεια. 'Η μητέρα μου εἶχε λιγοθυμήσῃ ἀπὸ τοὺς πόνους, μόνονε ἡ ἀδελφή μου 'νοοῦσε ἀλλ' ἤτανε σακατεμένη ἀπὸ τὸ κτύπημα. 'Ὅλη ἡ βροχὴ ἔπεφτε μέσα 'στὸ σπίτι μας καὶ ἐγέμιζε νερό. 'Ο Δῆμος εἶχε τρέξῃ κ' εἶχε σηκώσῃ τὰ χώματα ἀπὸ 'πάνω ἀπὸ τὴν μητέρα μου καὶ ἀπὸ τὴν ἀδελφή μου ἡ ὁποίαις ἐβογκοῦσαν. Ἐγὼ ἔκλαιγα γιατί κι ἐμένα μ' εἶχε κτυπήσῃ μία πέτρα στ' ἀριστερό μου πόδι καὶ ἔκανα ὁλοένα τὸ σταυρό μου, καὶ ὁ Τάσος μὲ εἶχεν ἀγκαλιάσῃ μὲ τὰ χεράκια του καὶ εὔγαζε φωναῖς δυναταίς. 'Η μητέρα μου ἀφοῦ τὴν εὔγαλεν ὁ Δῆμος ἀπὸ 'κεῖ 'ποῦ ἤτανε πλακωμένη ξελιγοθύμησε καὶ πρῶτός τις λόγος ἤτανε «τά παιδιά μου!» Ἐτρέξαμε κοντά της καὶ τὴν ἐφιλούσαμε. Ἤτανε καταιματωμένη καθὼς καὶ ἡ ἀδελφή μου! Ἄχ! μητέρα μου!»

Καὶ τὸ κοράσιον ἔπαυσε τὴν διήγησίν του, καὶ ἔκλαιε, καίτοι κατὰ τὴν διήγησίν της πολλάκις οἱ ὀφθαλμοί της ἐπλημμύριζον ἐκ τῶν δακρύων. Ἤμην καθ' ὑπερβολὴν συγκεκινημένος ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ φρικτοῦ καὶ αἱματηροῦ ἐκείνου δράματος οὗτινος ἀμυδρὰν μόνον εἰκόνα ἡ ἀτυχὴς παιδίσκη μοὶ ἔδιδεν.

Ἀφοῦ ἡσύχασεν ὀλίγον, ἐπανέλαβε τὴν διακοπεῖσαν διήγησίν της:

«Ἡ βροχὴ ἔτρεχε πλειὸ περισσότερη ἀκόμη. Ἤμαστε ὅλοι καταβρεγμένοι καὶ ἐκρυώναμεν. Ἐφωνάζαμεν ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἤρχετο ἐκεῖ νὰ μᾶς σώσῃ διότι δὲν τολμοῦσαν οἱ ἄλλοι νὰ ἐβγοῦν ἀπὸ τὰ σπίτια τους. Ἡ πέτραις πέφταν ἀπὸ τὴ σκέπη περισσότεραις καὶ τὸ σπίτι ὅλο ἔτριζεν. Ἔπεφταν καὶ ἀπὸ τοὺς τοίχους μερικὰ κομμάτια. Ἐγὼ ἐνόμιζα πῶς πλέον πάει 'χαθήκαμε. Δὲν 'μπορούσαμε κι' ὅλας νὰ 'βγοῦμε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι μας γιὰ νὰ πᾶμε ἀλλοῦ. Ἔξαφνα 'κεῖ πέρα βλέπουμε καὶ πέφτει ὅλη ἡ σκέπη 'κείνης τῆς κάμαρας 'ποῦ καθόμαστε καὶ μᾶς πλακόνει ὅλους. Ἡ φρόσω μας ἔμεινε ξερὴ 'στὸν τόπο. Ἡ μητέρα μας τὸ ἴδιο, ἐπρόφθασε μόνον νὰ πῇ: «Τὰ παιδιά μου! Φρόσω μου! Δῆμο!...» καὶ 'ξεψύχησεν, ἔτσι μοῦ 'φάνηκεν. Ὁ Δῆμος προσπαθοῦσε νὰ σηκωθῇ γιατί ἤτανε βαρειὰ στὸ δεξιὸ χέρι νομίζω χτυπημένος καὶ εἶχε πέσῃ χάμω. Τὰ κομμάτια ἀπὸ τοὺς τοίχους ὅλο 'πέφτανε. Ἐγὼ ἐφώναζα ὅσο 'μποροῦσα καὶ παίρνω καὶ τὸν Τάσο ἀπὸ τὸ χέρι ποῦ ἤτανε κι' αὐτὸς χτυπημένος καὶ ἔτρεζα νὰ φύγω γιατί 'πῆγα νὰ τρελλαθῶ πειά. Ἤτανε ὅμως θεοσκότεινα καὶ ἐκεῖ 'ποῦ 'νόμιζα ὅτι ἤτανε ἡ θύρα κτυπᾷ 'στὸν τοῖχο ὁ Τάσος καὶ μένει ξερός· οὔτε ὤχ! δὲν εἶπε! Ἐγὼ ἄνοιξα τὴν θύρα καὶ σὰν τρελλὴ βγῆκα ἔξω. Τότε ἀκούω ἕνα φοβερὸ κρότο καὶ βλέπω νὰ πέφτῃ ὁ ἕνας τοῖχος τοῦ σπιτιοῦ. Ἔξω βροχὴ, κατακλυσμός· τόσο φοβήθηκα ὥστε ἄρχισα νὰ φωνάζω καὶ νὰ τρέχω χωρὶς νὰ ξέρω ποῦ πηγαίνω. Φοβούμουνα μήπως πνιγῶ κι' ὅλας γιατί τὸ νερὸ στοὺς δρόμους ἔτρεχε 'σὰν ποτάμι. Ἔτρεχα, ἔτρεχα ὡς ποῦ ἀπόστασα πλειὰ καὶ δὲν 'μποροῦσα καὶ νὰ περπατήσω γιατί μὲ πονοῦσε καὶ τὸ πόδι μου καὶ σὰν ξερὴ ἔπεσα ἐπάνω σ' ἐκεῖνες τῆς σκάλαις. Ἐκεῖ ἤμουνα κάμποση ὥρα ἕως ὅτου μ' ἠύρατε πλέον καὶ σεῖς.»

Γ'.

Καθησύχασα τὸ ἀτυχὲς κοράσιον καὶ τῷ ὑπεσχέθην νὰ εὕρω τοὺς οἰκείους του τὴν ἐπιοῦσαν. Τῇ εἶπον νὰ ὑπάγῃ νὰ κατακλιθῇ ἀλλ' ἐκεῖνο ἐπέμενε νὰ κάθηται εἰς τὴν ἕδραν της καὶ νὰ κλαίῃ. Εἶδον ὅτι οὐδὲν θὰ ἔπραττον ἐπιμένων καὶ τὴν ἀφῆκα. Μετ' ὀλίγον τὰ δάκρυά της ἔπαυσαν νὰ ῥέωσι καὶ κατελήφθη ὑπὸ ὕπνου. Ἡ ὡραία κεφαλή της ἔκλινεν ἐπὶ τοῦ ἐρεισινώτου τῆς ἕδρας καὶ ἀνεπαύθη ἐκ τῶν τόσων κόπων καὶ ἀγωνιῶν τῆς νυκτὸς ἐκείνης.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας μόλις ἠγέρθην μετέβην νὰ ἴδω τὴν Φωτεινήν. Εἶχεν ἐξυπνήσῃ ἀλλ' ἐπύρεσε καὶ παρελήρει. Ἐκάλεσα τὸν ἰατρὸν ὅστις μ' εἶπεν ὅτι δὲν εἶχε σχεδὸν τίποτε καὶ ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ ἐθεραπεύετο.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἶχον ἴδῃ καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι κατέρρευσαν οἰκίσκοι τινες ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν. Μετέβην ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς καταστροφῆς διὰ νὰ ἴδω καὶ μάθω τὰ περὶ τῆς οἰκογενείας τῆς Φωτεινῆς. Εἶδον τὸν καταπεσόντα οἰκίσκον τῆς ἀτυχοῦς παιδίσκης. Τρία πτώματα εἶχον ἀνευρεθῇ. τὸ τῆς μητρὸς τῆς Φωτεινῆς, τὸ τῆς ἀδελφῆς της Φρόσως καὶ τὸ τοῦ μικροῦ Τάσου. Ὁ Δῆμος εἶχε σωθῇ, ὡς ἐμαθον. Τὰ πτώματα τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων εἶχον μεταφερθῇ εἰς ἕτερον οἶκον ἔνθα τὰ ἡτοίμαζον νὰ ταφῶσιν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν θρήνων πλείστων γυναικῶν καὶ τῶν δύο ἀδελφῶν τῆς δυστήνου Φωτεινῆς.

Ἀνησύχουν λίαν περὶ τῆς Φωτεινῆς ἀγνοοῦντες τί ἀπέγινε. Τοὺς καθησύχασα εἰπὼν αὐτοῖς ὅτι εὑρίσκετο ἐν τῷ πατρικῷ μου οἴκῳ καὶ ὅτι κακοδιαθετοῦσα θὰ ἤρχετο μετά τινας ἡμέρας. Μὴ εὑρὼν τὸν Δῆμον παρήγγειλα νὰ τῷ εἴπωσι νὰ ἐλθῇ παρ' ἐμοὶ διὰ νὰ τῷ ὁμιλήσω.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ Φωτεινὴ ἦτο καλλίτερον ὥστε ἠδύνατο νὰ βαδίσῃ. Ἐνῷ ἐκαθήμην εἰς τὸ γραφεῖόν μου—ὅπερ εἶχε παράθυρον πρὸς τὴν ὁδὸν—ἡ ὑπηρέτριά μου μοὶ ἀγγέλλει ὅτι μὲ ζητεῖ τις καὶ μετ' ὀλίγον παρουσιάζεται νέος ὑψηλοῦ ἀναστήματος φορῶν πενθίμην ἐργάτου ἐνδυμασίαν καὶ δεδεμένην ἔχων τὴν δεξιὰν χεῖρα. Ἐνόησα ὅτι οὗτος θὰ ἦτο ὁ Δῆμος· καὶ ὄντως δὲν ἠπατήθην.

Ἤρχετο νὰ συμπαραλάβῃ τὴν Φωτεινήν. Ἐπειδὴ δ' εἶχε μάθῃ ὅτι τὸ κοράσιον δὲν ἦτο πολὺ καλὰ εἶχε φέρῃ καὶ ἄμαξαν. Ἐκάλεσα τὴν Φωτεινήν, ἥτις εὐθὺς ἦλθε μὲ ὠχρὸν τὸ πρόσωπον. Μόλις εἶδεν αὐτόν:

—Δῆμό μου, σὺ εἶσαι; ἀνέκραξεν ὁρμῶσα καὶ ἐναγκαλιζομένη αὐτὸν τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐκεῖνος ἔπραξεν. Ἐσώθηκες λοιπόν; Οἱ ἄλλοι πῶς εἶναι;

— Ὅταν θὰ πᾶμε σπίτι θὰ τὰ μάθῃς, ταλαίπωρο παιδί, τῇ εἶπεν ἐκεῖνος θλιβερῶς.

Ἡ Φωτεινὴ ἡτοιμάσθη ν' ἀναχωρήσῃ καὶ μ' ἀπεχαιρέτησε δακρυρροοῦσα. Ἠσπάσθη εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης τὴν χεῖρά μου καὶ μ' εἶπε μὲ τὴν παιδικήν της ζωηρότητα χιλιάκις «εὐχαριστῶ».

Ἤμην λίαν συγκεκινημένος διότι ἡ τύχη τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου κορασίου μ' εἶχε κινήσῃ μεγάλως τὸ ἐνδιαφέρον. Διὰ μέσου τῶν ὑάλων τοῦ παραθύρου μου τοὺς εἶδον εἰσερχομένους εἰς τὴν ἄμαξαν. Ἡ Φωτεινὴ ἠρώτα πάλιν:

— Λοιπὸν τί θὰ μάθω σπίτι;

Καὶ ὁ Δῆμος θεωρῶν αὐτὴν μὲ τεθλιμμένον ὕφος ἐπανελάμβανε:

— Ταλαίπωρο παιδί!!..

Ἡ Φωτεινὴ μὲ εἶδε καὶ μ' ἔκαμε διὰ τῆς χειρὸς σημεῖον ἀποχαιρετισμοῦ. Ἐστήριξα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν ὑάλων τοῦ παραθύρου μου καὶ ἐθεώρουν μελαγχολικῷ τῷ βλέμματι τὴν ἀναχωροῦσαν ἄμαξαν! Ἔμεινα ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν κατεχόμενος ὑπὸ μυρίων σκέψεων καὶ ὅτε ἀνήγειρα τὴν κεφαλὴν δύο δάκρυα ἔρρεον ἐπὶ τῶν παρειῶν μου εἰς τὴν σκέψιν τοῦ τί θὰ ἐμάνθανεν ἡ ἀτυχὴς Φωτεινὴ εἰς τὸν νέαν οἶκόν της καὶ ἐπανέλαβον ὡσεὶ μηχανικῶς καὶ ἐγώ:

— Ταλαίπωρο παιδί!!...

Ἐν Ἀθήναις, Μάρτιος 1884.

Γ. Α. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ.

Η ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ ΠΑΝΩΛΗΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1728

ὑπὸ

Σ. ΔΕ-ΒΙΑΖΗ

Τὴν πανώλη ταύτην θέλομεν ἱστορήσει τῇ βάσει ἀνεκδότων ἐπισήμων ἐγγράφων εὑρισκομένων ἐν τῷ ἐνταῦθα ἀρχειοφυλακείῳ, ἐξ' ὧν τὰ κυριώτερα, θέλομεν δημοσιεύσει μετὰ ποιηματίων ἀγνώστων ἔτι, ἅπερ τότε ἐγράφησαν. Πρὶν ἢ ἀρχίσωμεν τὴν ἐξιστόρησιν ἡμῶν, νομίζομεν καλὸν ἵνα, διὰ τοῦ τύπου, γνωστὸν ποιήσωμεν ἀνέκδοτον περὶ τῆς πανώλους ἐκείνης, χρονικὸν, ὅπερ τότε ἐγράφη. Ἰδοὺ αὐτό.

Διήγησις περὶ τῆς Πανούκλας τῆς Ζακύνθου στοὺς 1728.

«Εἰς τοὺς 1726 Φεβρουαρίου 16 — Τὸν αὐτὸν χρόνον εἶχαν κλέψουν ταῖς κάτωθεν ἐκκλησίαις καὶ ἐγδισαν καὶ πολλὰ ἅγια καὶ θαυματουργὰ κονίσματα, ἤγουν τὸν Ἅγιον Εὐστάθειον, τὸν Ἅγιον Σπυρίδωνα, τὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνον καὶ ἐβγαλαν καὶ τὸ πουκάμισο τῆς Θεοτόκου Μηρακουλόζας, τὴν Ἁγίαν Μαρίνα τοῦ Κουλουρᾶ, τὴν Κυρίαν τὴν Παπαντῆ, τὴν Παναγοῦλα εἰς τὸ Μπανάτο καὶ τὸν Ἅγιον Παντελεήμονα, πέρνωντας τὰ καντίλια, λαμπάδαις πουκάμισα, τροπάρια, κορόναις, θυμιατὰ καὶ ὅλα τὰ ἅγια σκεύη τῶν ἄνωθεν ἐκκλησιῶν, εἰς τὴν Κυρίαν τὴν Παπαντὴ ὡς καὶ τὸν ἅγιον ἄρτον ἔριζαν χάμου. Μὴν ἠξεύρωντας τινὰς τοὺς αὐτοὺς κλέπτας ἔβαλαν ἀφορεσμοὺς πολλοτάτους μὲ προτζεσιόνες μὲ τὰ αὐτὰ ἅγια καὶ ἐγδυμένα κονίσματα ἀπὸ τόπον εἰς τόπον σημαίνοντας ὅλαις ἡ ἐκκλησίαις νεκρικάτα ὁποῦ ὁ κόσμος ἔφρισσεν καὶ πολλότατα δάκρυα ἐχύνοντο, ἀμὴ δὲν ἦτο τρόπος νὰ φανερωθοῦν αὐτοὶ οἱ κακότροποι δαίμονες, ἕως ὁποῦ ὁ Θεὸς ἐφανέρωσε τὰ πάντα μὲ μεγάλον θυμὸν καὶ ὀργήν του, καὶ ἀκούσατε τὰ πάντα ὡς κάτωθεν.

«Ἕνας Γ... Π... λεγόμενος Σμ... υἱὸς τοῦ ποτὲ Ἀντρία κάτοικος εἰς τὸ ποτάμι ἤθελεν ἔχει πολὺν ἔρωτα διὰ μίαν κορασίδα ὀνόματι Μαριετούλα θυγάτηρ ἑνὸς ἱερέως Ξέ... ὀνόματι, κάτοικος εἰς τὴν σκοντράδα τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Ἀβούρη, καὶ εἰς τὰς 7 Νοεμβρίου 1726 τὸ κοντόβραδο ὁ ἄνωθεν Σμ... συντροφιασμένος μὲ ἄλλους δύω ὁ ἕνας λεγόμενος Κα... ἀπὸ τὸ ποτάμι, καὶ ὁ ἄλλος Κο... ἀπὸ τὸν Ἅγιον Λάζαρον, ἁρματωμένοι καὶ οἱ τρεῖς τους εἰσέβηκαν εἰς τὸ σπίτι τῆς ἄνωθεν κόρης καὶ εὑρισκοντάστην εἰς τὸν ἀγραλιὸν ὁποῦ ἔφενε ἅρπαζε την δυναστικῶς τραβωντάς την ἀπὸ τὰ μαλιά, καὶ σκούζωντας αὐτὴ διὰ βοήθειαν τρέχει ἡ τεθλιμένη μητέρα της, αὐτοὶ δὲ οἱ κακότροποι δίνωντάς της κλοτζίαις τῆς τὴν ἐπῆραν ἀπὸ τὰ χέρια της. Τὴν ἔβαλε λοιπὸν ὁ ἄνωθεν Σμ... εἰς τὸν νόμον του καὶ ἔφυγε μὲ αὐτὴν ἔξω τῆς πόλεως, ὁ δὲ πατὴρ αὐτῆς ἐπρόσδραμε εἰς τὸν Προσβλεπτὴν ὀνόματι Ἀνδρέαν Μαρτζέλον, διηγούμενος τὴν συμφοράν του, ὁ δὲ Προβλεπτὴς ἐθυμώθη πολλὰ ἐναντίον αὐτῶν, καὶ ἔπραξε μὲ μεγάλη ριγοροζιτὰ διὰ νὰ τοὺς πιάσῃ. Ἔπιασε ὅλα τὰ καΐκια, ἔβαλε βάρδιαις εἰς ταῖς ρίβαις ἔβαλε προκλαματζιόναις ριγορόζαις ὅτι ὅποια βάρκα ἤθελε τοὺς ἀσηκώσει νὰ καίεται, καὶ ὁ καραβοκύρης μὲ τοὺς συντρόφους του στὸ κάτεργο, καὶ ὅποιος τοὺς δώσει ρικούπερο νὰ τοῦ ρίχνει τὸ σπίτι καὶ νὰ παντάρεται. Ἔμπασε τὰ καπίκια καὶ ἔκαμε τζέρκαις εἰς πολλότατους τόπους ἀμὴ ἦτο ἀδύνατον νὰ πιασθοῦν, διατί εἶχαν μερικοὺς ἄρχοντας τιφενσόρους καὶ τοὺς ἔδιναν ρικούπερο. Καὶ περνῶντας καμπόσαις ἡμέραις ἔφυγαν κρυφίως πηγενάμενοι εἰς τὸν Μωρέα, καὶ κάνωντας ἐκεῖ κάποιον ὀλίγον καιρὸν ἕως ὁποῦ ἄλλαξε ὁ Προβλεπτὴς καὶ ἦλθε ἄλλος ὀνόματι Μαρία Ἀντώνιος Τολφὴν, καὶ ἐτότες ἐστράφησαν εἰς τὴν πατρίδα τους.

«Ὅμως στοὺς 1727 Ὀκτωβρίου 28 εἶχε τζακισθῆ στὸν Λαγανᾶ μία ταρτάνα Παρμπαρέσικη μὲ παντιέρα φραντζέζικη φορτωμένη λινάρι, πανιὰ, γνέματα καὶ ἄλλαις πραγματίαις καὶ εἶχε καὶ 60 μπαρμπαρέσους. Ἐκεῖ λοιπὸν ἔστειλε ὁ Προβλεπτὴς κουστωδία καὶ ἐφύλαγαν μὰ τίς ἐδύνατο νὰ κρατῆ τὸν λαὸν, ὁποῦ ἐκεῖ ἔτρεζαν χωρία καὶ χώρα καὶ ἔπερναν ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἐσκότωσαν καὶ ἐκείνην τὴν νύκτα καὶ ἕνα Τοῦρκον. Ὅμως ὁ ἄνωθεν Σμ... συντροφιασμένος μὲ τοὺς ἄνωθεν Κα... καὶ Κο... καὶ μὲ ἕταιρους ἄλλους ἔστεκαν εἰς τὴν στράτα καὶ ὅσοι ἀπερνοῦσαν μὲ πρᾶγμα τοὺς τὸ ἔπερναν, ὄχι μόνον τῶν τοπικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν αὐθεντικῶν σολτάδων, ὡς καὶ τὸν Σπενδαδόρο τοῦ Πρεβεδούρου ἔγδυσαν, καὶ μίαν ἡμέραν ὁποῦ εὑρίσκετο ἐκεῖ ὁ Κονσεγιέρης ὁ Μπὸν διὰ φύλαξιν, ἐρχόμενος μέσα ἐπέρασε ἀπὸ τὸν τόπο ὁποῦ αὐτοὶ οἱ κακότροποι ἔσεκαν καὶ ἔγδεναν τοὺς διαβάτας καὶ ὁ αὐτὸς Σμ... ἀσήκωσε τὸ ἀρκουμποῦζο ἐναντίον τοῦ Κονσεγιέρη, καὶ ὁ ἀφέντης ἐγύρισε ὀπίσω καὶ ἔστειλε κουστωδία νὰ τοὺς πιάσουν, ἀμὴ ἦτον φευγάτοι. Ἐρχόμενος ἔπειτα μέσα εἶπε τὰ γινόμενα τοῦ Πρεβεδούρου καὶ ὁ Πρεβεδοῦρος ἐθυμώθη περισσὰ καὶ ἔβαλε προκλάμο πενάλε. Ἔμπασε τὰ καπίκια ἔκανε περισσαὶς τζέρκαις, ἀμὴ ἦτον ἀδύνατον νὰ πιασθῆ στάντε τὴν προτετζιὸν τῶν μεγάλων.

«Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἔλαβαν ὑποψίαν οἱ προκουρατόροι τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου διὰ τὸ γδίσιμο τῆς ἐκκλησίας τους ἐναντίον εἰς ἕνα κάποιον Δημήτρη Κ... Αὐτὸς προτήτερα ἔκανε τὸν φούρναρη καὶ ἐφαλήρησε καὶ ἔπειτα ἔκανε τὸν γεωργὸ, καὶ μίαν ἡμέραν οἱ προκουρατόροι τοῦ ἅγ. Κωνσταντίνου καὶ μὲ ἕταιρους ἄλλους ἀπὸ τὴν σκόλα, ἔμπασαν μὲ μόδο τὸν αὐτὸν Κ... εἰς τὸ σπίτι τοῦ μαστρο Τιμόθεου, καὶ ἐκεῖ τὸν ἔδεσαν καὶ ἔφεραν τὴν κουστωδίαν καὶ τὸν ἔδωκαν στὴν ἀφεντίαν καὶ τὸν ἐφυλάκωσαν διὰ κακοποιόν. Ἔπειτα ἡ δικαιοσύνη ἐρεύνησέ τον μὲ τιμωρίαις, καὶ αὐτὸς ἐβεβαίωσε πῶς αὐτὸς μὲ τὸν Δανίλη Γ... καὶ μὲ τὰ παιδία τοῦ Γιάννη Κου... εἶχαν κάνουν τὰ ἄνωθεν κλεψιμία καὶ τὰ λοιπὰ ὡς ἄνωθεν. Ἕνας Λάζαρος Κομ... ἀπὸ χωρίο Χουρχουλίδι μὰ εἰς τὸ παρὸν κάτοικος εἰς τὴν χώραν εἰς τὴν σκοντράδα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Πετρούτσου, εἶχε μίαν θυγατέρα καὶ ὀρεχθεὶς νὰ κάμῃ διὰ ρισπέτο γαμπρὸν ἕνα ἀπὸ τοὺς ἄνωθεν ἀδέλφια Κ... ὀνόματι Θοδωρῆ, ἔκαμεν ἀρεσκειὰν καὶ τὴν ἔταξε. Ὅμως μανθάνωντας τὰ ἄνωθεν ἀδέλφια Κ... πῶς ὁ ἄνωθεν Κ... ὡμολόγησε, πῶς τὰ ἄνωθεν κλεψημία τὰ ἔκαμε ἀντάμα μὲ τὰ ἄνωθεν ἀδέλφια Κ... τὰ ὁποῖα διὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ ταῖς τιμωρίαις τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀπὸ ταῖς κατάκρισαις τοῦ Κόσμου, ἐσκόπευσαν καὶ ἔκαμαν τὴν κάτωθεν προδοσίαν καὶ ἀκούσατε.

Αὐτοὶ εἶχαν μίαν ἀδελφικὴν ἀγάπην μὲ τὸν ἄνωθεν Σμ... καὶ ἔβαλαν μεσίτην εἰς τὸν Προβλεπτὴν καὶ εἰς τὸν ἄνωθεν κονσεγιέρη Μπὸν λέγοντας τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ παραδώσω αὐτὸν, Ἕως ἔταξαν εἴκοσι τζεκίνια καὶ νὰ μὴ τοὺς κοζάρουν εἰς τὰ ἄνωθεν κλεψιμία ὁποῦ ὁ ἄνωθεν Κ... ὡμολόγησε, καὶ ἔτσι ὑποσχέθησαν νὰ κάμουν τὴν αὐτὴν προδοσίαν, καὶ ἔλαβαν καὶ τὰ εἴκοσι τζεκίνια ὀμπροστά. Σκοπιζόμενοι λοιπὸν αὐτοὶ μὲ τί τρόπον νὰ φανερώσουν καὶ νὰ προδώσουν τὸν ἀγαπημένον τους φίλον εὕρηκαν τὴν μικρὰν μέθοδον ὡς κάτωθεν φανερώνω.

«Ὁ αὐτὸς Σμ... ἦτον πολλὰ πεθυμησμένος διὰ νὰ εὐλογηθῆ τὴν ἄνωθεν κόρη ὁποῦ δυναστικῶς ἔκλεψεν, ἀλλὰ ὁ Ἀρχιερεὺς δὲν τοὺς ἔδιδε θέλημα νὰ εὐλογηθοῦν διατί ὁ γάμος δὲν ἦτον μὲ τὸ θέλεις θέλω, ἀμὴ αὐτὸς τὴν ἔλαβε δυναστικῶς. Ὅμως διὰ αὐτὰ ἀδέλφια ἐνέμπεξαν αὐτὸν λέγωντάς του πῶς ἔβαλαν μεγάλα μπρόγια καὶ ἔστρεξε ὁ Ἀρχιερεὺς νὰ δώσῃ τὴν ἀπόδειξιν, καὶ πῶς τοῦ ἐτάξανε δύο τζεκίνια, καὶ ὁ Σμ... τοὺς τὰ ἔδωκε, καὶ ἔδωκέ τους ἄλλο ἕνα διὰ νὰ ἀγοράσουν κερὶ κορδέλα καὶ διὰ τὰ λοιπά. Ὅμως ἔκαμαν τὰ στεφάνια καὶ τοῦ εἶπαν ὅτι τὸ βράδυ νὰ τὸν πάρουν εἰς τὸ σπίτι τους νὰ τὸν στεφανώσουν κρυφίως. Ἀφόντης λοιπὸν ἐβράδιωσε ἐπῆγαν αὐτοὶ καὶ ὁ Δανίλης Γ... οἱ κομπάνοι τους καὶ ἐπῆραν τον εἰς τοῦ Γ... τὸ σπίτι, καὶ ἐζήτησαν νὰ πάρουν ἐκεῖ καὶ τὴν νύμφη, ἀλλὰ ἡ μητέρα της δὲν ἠθέλησε μόνον τοὺς εἶπε πῶς τὴν νύκτα εἰς καιρὸν τῆς εὐλογήσεως αὐτὴ τὴν πάῃ. Ὅμως ἀφόντας ἐδείπνησαν καὶ ἤθελαν νὰ κοιμηθοῦν ἔστειλαν μήνυμα στοῦ κουβερναδούρου τῆς Πιάτζας νὰ στείλῃ τὴν κουστωδία καθὼς εἶχαν σταμπιλίδο, καὶ οὗτω ἔστειλε δύω κουστοδίαις, ἡ μία ἐστάθη εἰς τὰ μακελιὰ τοῦ Δ.ρ Σουμάκη καὶ ἡ ἄλλη ἐστάθη στὴν ἀπάνου μερία τοῦ σινιὸρ Μουτζὰ, καὶ ὅποιος διαβάτης ἐρχότουν νὰ περάσῃ τοῦ ἔσκουζαν ἐντριο καναγια, καὶ τὸν ἐγύριζαν ὀπίσω. Ὅμως τὴν αὐτὴν νύκτα ὁ ἄνωθεν Γ... μὲ ἕνα τζεκοῦρι δίνει του μία τζεκουρία εἰς τὸν ἀκούτη καὶ οἱ ἄνωθεν ἄλλοι ἕτοιμοι μὲ τὰ χατζάρια καὶ ἐφόνευσάν τον, αὐτὸς ἐβέλαξε ὡς δόϊδι, καὶ ὅλη ἡ γειτονιὰ ἀκούωντάς τους, ἐφοβήθηκαν, μὴν ἠξεύρωντας τί εἶναι, καὶ κάποιοι ἀπὸ αὐτοὺς ἐκύτταξαν ἀπὸ τὴν τροῦπαν τῆς πόρτας καὶ οὕτως εἶδαν τὰ γινόμενα. Ἀφόντας τὸν ἐθανάτωσαν, τὸν ἔγδυσαν καὶ ἐπῆραν του τὰ ἅρματα καὶ ροῦχα του καὶ παπούτζια του μὲ τοὺς ἀσημένιους γάτζους, καὶ ἐκατέβασάν τον κάτου καὶ ἐδωκάν τον τῆς κουστωδίας νεκρὸν καὶ ἔριζαν καὶ τρία σμπάρα, καὶ τὴν αὐγὴ ἐξημερώθη ὁ αὐτὸς Σμ... ἀποκάτου στὴν μπερλίγκα στὸν μόλον φυλάγωντάς τον ἡ κουστωδία· ἐλπίζωντας λοιπὸν οἱ ἄνωθεν κακοποιοὶ πῶς τινας δὲν θέλει καταλάβει τὰ γινόμενα αὐτοὶ οἱ κακότροποι ἔλεγαν πῶς ἀπάντηξαν τὴν κουστωδίαν καὶ ἐσπαραριστήκανε καὶ ἔτζι ἐσκοτώθη, ἀμὴ ἡ κουστωδία ἐφανέρωνε τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὕτως ἀγραβαρίστη ὅλη ἡ χώρα ἐναντίον τῶν ἄνωθεν κακοτρόπων καὶ μερικοὶ ἐρισόλβεραν νὰ τοὺς σκοτόσουν. Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις εὑρίσκετο πιασμένος ἕνας λεγόμενος Δεμ... ἀπὸ τοὺς κήπους, δὲν ἠξεύρω διὰ τί αἰτία, καὶ ὁ Προβλεπτὴς ἔταξέ του τὴν ἐλευθερίαν του μὲ τὸ νὰ κατέβῃ μὲ κουστωδίαν νὰ κόψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοῦ Σμ... καὶ αὐτὸς ἐμουντζουρώθη ὅλος καὶ ἔγεινε ὡσὰν ἀράπης, καὶ ἀκομπανιάδος μὲ τὴν κουστωδία ἐκατέβη εἰς τὸν μόλο καὶ ἔκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ Σμ..., καὶ τὴν ἐπῆγε τοῦ Προβλεπτοῦ. Ἦτον στὰς 24 Νοεμβρίου 1727 καὶ ὁ Προβλεπτὴς ἐπρόσταξε καὶ ἔβαλάν την εἰς ἕνα ξύλο ὀμπρὸς εἰς τὸ μουράγιο τοῦ κάστρου καὶ ἔκαμε ἡμέραις πολλαῖς ἐκεῖ. Ὅμως ἡ τεθλιμμένη μητέρα τοῦ αὐτοῦ Σμ... ἐφυλάχθη εἰς ἕνα σπίτι ὀμπρὸς εἰς τὸν Ἅγιον Παῦλον ἕως ποῦ ἐκατέβηκαν ἐκεῖ οἱ ἄνωθεν Κ... καὶ Γ..., καὶ ἐβγῆκε καὶ τοὺς ἐκίρυζε ὅλα τὰ γινόμενα καὶ τοὺς ἐγεβέντησε καὶ γυρεύοντάς τους κἂν τὰ τρία τζεκίνια ὁποῦ τοῦ ἐπῆραν διὰ τὸ στεφάνωμα καὶ ἐπίλοιπα ὡς ἄνωθεν, λέγωντάς τους καὶ τὰ ἅρματά του, καὶ αὐτοὶ τὴν ἔβρισαν καὶ ἔφυγαν ἐκεῖθεν ἐντροπιασμένοι, καὶ ἔγεινε πολὺ σουσούρο ἐκείνην τὴν ὥραν ἐκεῖ καὶ νὰ μὴν εἶχαν φύγει τὸ ὀγληγορώτερον ἤθελαν τοὺς λιθοβολήσουν. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ κακότροποι διὰ νὰ καταπραΰνουν τὸν λαὸν ἔβαλαν ἀφορεσμοὺς μὲ τὸν Πρωτοπαπᾶ Κατήφορον καὶ μερικοὺς ἱερεῖς κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον καὶ ἀφορέστηκαν ἀνίσως καὶ αὐτοὶ ἠξεύρουν τίποτες ἀπὸ τὸν αὐτὸν φόνον, ἢ ἀπὸ καμμίαν προδοσίαν, καὶ ὁ αὐτὸς ἀφορεσμὸς τοὺς ἐξολόθρευσε

παντάπας ὡς κάτωθεν θέλω γράψει τὰ γινόμενα. Καὶ ταῦτα ποιήσας αὐτοὶ τόσον περισσότερον ἐθυμώθη ὁ κόσμος ἐναντίον τους καὶ ὁ σινιὸρ Νικολῆς Μ... μὲ τὸν ἐξάδελφόν του τὸν Δρ Ἀντζουλέτο Κ... ἔπισαν τὸν Γ... καὶ τὸν ἐδειραν καὶ ἐξέσχισάν του τὰ ροῦχα καὶ μετὰ βίας ἐγλύτωσε τὴν ζωήν του. Αὐτοὶ δὲ ἔδραμαν εἰς τὸν Προβλεπτὴν καὶ τοῦ ἐδιηγήθησαν τὰ γινόμενα, καὶ ὁ Προβλεπτὴς ἔστειλε καὶ τὸν ἔκραξε καὶ αὐτοὶ ἐφοβήθηκαν, καὶ δὲν ἐπῆγαν, μόνον ἐκαλόπιασαν τὸν Γ... καὶ ἐπλήρωσάν του τὰ ροῦχά του διὰ νὰ μὴν ρικορέρῃ ἄλλο, καὶ ἔπειτα ἐγύρεψαν (οἱ Κ...) τοῦ Προβλεπτοῦ διὰ χάριν καὶ ἔκαμε καρτέρι εἰς τὸν Ἅγιον Παῦλον, διὰ νὰ τοὺς ἔχουν βοήθειαν εἰς κάθε χρείαν ὁποῦ τοὺς λάχει καὶ ὁπόταν ἐπήγαιναν πούποτες τοὺς ἀκόλουθα ἡ πατούλια διὰ φύλαξίν τους, ἔχοντας καὶ ἐξουσίαν νὰ βαστοῦν καὶ ἄρματα, καὶ ἐπήγαιναν καὶ εἰς τὸ κάστρο ἁρματωμένοι.

«Ὅμως ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὁ Εὐγενὴς Δρ Μπερτοῦτζος Καπνίσης εἶχε μία κοπέλα τοῦ κορμιοῦ του πολλὰ ὡραία εἰς τὸ κάλος, ὀνόματι Κατερίνα, καὶ ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἡ αὐτὴ Κατερίνα εἶχε χύσει ἀστόχαστα ἀπὸ τὸ παραθύρι κάτι νερὸ καὶ ἔβρεξε ἀπὸ αὐτοὺς, καὶ αὐτοὶ τὴν ἔβρισαν καὶ τὴν ἐφοβέρισαν σέρνοντας καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀφεντός της. Ἀφόντης λοιπὸν ὁ Σινιὸρ Μπερτοῦτζος ἔμαθε τὴν ὑπόθεσιν ἐσκανδαλίσθη ἐναντίον τους, καὶ ἐμανεγγιαρίστη μὲ τὸ ρεγιμέντο, τῶν ὁποίων κριτῶν τοὺς ἔδωκε ἐνφορματζιόνες τὸ τί ἄνθρωποι εἶναι, καὶ ὅλαις τους ταῖς πράξαις, καὶ ὁ Προβλεπτὴς τοὺς ἐμήνυσε νὰ πάγουν τό βράδυ ἀπάνου εἰς τὸ κάστρο μυστικὰ διὰ κάποια χρεία, καὶ αὐτοὶ ἐλπίζωντας πῶς τοὺς θέλει διὰ κανένα ἐπιχείρημα, καὶ ἔτζι ἔδραμαν μετὰ χαρᾶς σπουδαῖοι, καὶ μπένοντας εἰς τὸ κάστρο τοὺς ἔκλεισεν ἀποκάτου ἀπὸ τὸ βόλτο ὁποῦ εἶναι ἀπὸ πάνου ἡ καμπάνα, καὶ ἡ κουστωδία τοὺς ἔπιασε, ὁ δὲ Θοδωρῆς τοὺς ἔφυγε καὶ ἐσαλτάρησε τὰ μουράγια καὶ ἐγλύτωσε, καὶ τούς ἐπίλοιπους ἐφυλάκωσαν μὲ ταῖς καδίναις.

«Ὅμως περνῶντας καμπόσαις ἡμέραις ἐπιστόθηκαν οἱ Προκουρατόροι τῆς Πανιαγούλας ἀπὸ τὸ Μανάτο ἀπὸ κάποια βέβαια ἀνταμέντα, πῶς ὁ Παπᾶ Κ... ἔκαμε τό κλεψημίο τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας καὶ ἔκαμαν ἰστάντζα εἰς τὸν Προβλεπτὴν καὶ τοὺς ἔδωσε τὴν ρετεντζιὸν, καὶ μία κυριακὴ εὑρισκόμενος εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν ὁποῦ ἐλειτουργοῦσεν ἐπῆγεν ἡ κουστωδία καὶ ἔπισαν τὸν αὐτὸν Παπᾶ καὶ ἔβαλάν τον εἰς τὴν σκοτεινὴν φυλακήν. Ὅμως ὁ ἄνωθεν Θοδωρῆς ὁποῦ ἔφυγε ἀπὸ τὸ κάστρο ὡς ἄνωθεν εἶπα, ἐγύρευάν τον διὰ νὰ τὸν φονεύσουν ἀκόμη, καὶ ἡ ἀφεντία, ἀμὴ αὐτὸς ἐκαταχονιάσθη, καὶ εἰς ὀλίγαις ἡμέραις ἔφυγε κρυφίως καὶ ἐπῆγε εἰς τὸν Μωρέα.

«Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις εἶχε ἐνφεταριστεῖ τὸ Γαστοῦνι ἀπὸ τὴν πανοῦκλα, καὶ μερικοὶ Γαστουνιότες ἀφοῦ ἀκροτζεριστήκανε πῶς εἶναι πανοῦκλα, ἄφηκαν τὰ σπίτια τους μὲ τὸ πρᾶγμά τους καὶ ἔφυγαν ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ αὐτὸς ὁ Κ... πηγαινάμενος ἐκεῖ καὶ βρίσκωντας τὰ σπίτια δίχως ἀνθρώπους ἔκλεψε ἀπὸ ἐκεῖ ὅ,τι τοῦ ἄρεσε καὶ ἔστράφη ἐδῶ εἰς τὴν πατρίδα του μὲ τὰ αὐτὰ κλεψημία. Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ὁ Γιάννης Κ... πατὴρ τοῦ ἄνωθεν Θοδωρῆ ἐβγῆκε ὄξω διὰ ὑπηρεσίαν τῶν ὑποστατικῶνε του καὶ ὁ Παπᾶ Ἀγουςῖνος ἀπὸ τὸ Σαρακινάδο ὡς δικοὶ τοῦ ἄνωθεν Σμ...μὲ ἄλλους συντροφιασμένος ἔπισάν τον εἰς τὸ σύνορον τοῦ Γαϊτανιοῦ καὶ ἐμαστίγωσάν τον εἰς τὸ ραβδὶ καὶ ἔκαμάν τον ὁποῦ ἔπεσε εἰς τὸ κρεβάτι κατακειτόμενος. Ἐρχόμενοι ἐδῶ ὁ ἄνωθεν Θοδωρῆς μὲ τὰ κλεφτὰ πράγματα ἀπὸ τὴν Γαστούνη ἐβγαλε τὴν πανοῦκλα αὐτὸς καὶ ὅλοι τοῦ σπιτιοῦ του, καὶ ἐνόμιζαν πῶς εἶχε πανόκιαις. Ἐκεῖ πλησίον τοῦ Κ... ἔστεκε ἕνας ἄριστος πιτόρος εἰς το νατουράλε ὀνομαζόμενος Γερόλημος, ἡ γενιά του Στράτης ὁ ὁποῖος ἐπιχειριζότουν καὶ τὴν ἰατρικὴν καὶ ὁ Κ... ἔκραξέ τον μυστικὰ διὰ νὰ τοῦ δώσῃ βοήθειαν εἰς τὸ βάσανο ὁποῦ εἶχε, λέγοντάς του πῶς ἔχει πανόκιαις ὡς ἐνόμιζε καὶ αὐτὸς, ὁ δὲ πιτόρος ἐκατάπιασέ τον νὰ τὸν γιατρέψῃ, καὶ ἔτζι ἐνφεταρίστηκαν καὶ τὰ δύο σπίτια τόσον ὅλοι τοῦ Κ... ὡσὰν καὶ τοῦ πιτόρου καὶ ἀκούσατε τὰ πάντα ὡς κάτωθεν. Ὅμως ἐνφεταρίστη ἡ συμβία τοῦ αὐτοῦ Γερόλημου πιτόρου καὶ ἔπεσε μὲ ἀναγοῦλα ξερατὸ κεφαλάρια καὶ κόψιμο καὶ εἰς δύο ἡμέραις ἔπεσε ὁμοίως ἡ θυγατέρα του μὴν ἠξεύροντας τὸ τί ἔχουν, καὶ εἰς τὰς 16 Φεβρουαρίου 1728 ἀπέθανε ἡ αὐτή του θυγατέρα διὰ τρεῖς ἡμέραις, καὶ κανεὶς δὲν ἐννόησε τὴν ἀφορμὴν, ἀλλὰ ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐκατάλαβε πῶς ἦτον κακὸ, μὰ δὲν ἀφιδεύτη νὰ εἰπῇ κανενὸς τὴν ὑπόθεσιν, καὶ οὕτως ἐθαψέ την μετὰ πάσης παρρησίας. Καὶ στὰς 17 τοῦ αὐτοῦ Φεβρουαρίου τὸ βράδυ ἔπεσε τὸ σερνικό του παιδὶ μὲ τὸ ἴδιο κακὸ, καὶ ἔστειλε εἰς τὴν Μαμάενα, καὶ ἔλαβε τὴν σκκοῦλα μὲ ταῖς βεντούζαις καὶ ἔριξε τοῦ παιδιοῦ του βεντούζαις, ἔπειτα ταῖς ἔστελε ὀπίσω καὶ εἰς τὰς 19 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐξημερώθη ἀπεθαμένο, καὶ ταῦτα γινόμενα ἐβεβαιώθη ὁ πατήρ της πῶς βεβαιότατα ἔχει πανοῦκλα, ἀλλὰ κανενὸς δὲν τὸ ἐφανέρωσε, ὅμως οἱ ἰδικοί του καὶ φίλοι του ὡς ἤκουσαν καὶ τοῦ ἑτέρου

του παιδίου τὸν θάνατον ἐλυπήθηκάν τον καὶ ἔδραμαν πολὺ πλῆθος ἄνδρες καὶ γυναῖκες πρὸς παρηγορίαν του μὴν ἠξεύρωντας τινας τὸ ἀπόκρυφον.

(ἀκολουθεῖ)

Η ΕΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΡΩΜΕΝΗΣ ΜΟΥ

—

Καλοσύνη κ' εὐμορφία,
Τιμὴ, χάριτες καὶ Ἔρως
Τήνς κράζουν Οὐρανία
Εἰς τοῦ κόσμου ἐδῶ τὸ μέρος,
Μὲ τραντάφυλλα καὶ γάλα
Εἶν' πλασμένο τὸ κορμί της
Καὶ χρυσᾶ 'ς τὴν κεφαλή της
Τὰ σγουρόξανθα μαλλιά,

Πικνὰ πλῆθος ἁπλωμένα
Σὰν τὸ κῦμα κυματίζουν,
Μὲ τὴν αὔρα ἀγκαλιασμένα
Εἰς τοὺς ὤμους της 'π' ἀσπρίζουν,
Εἶναι μάρμαρο Πεντέλης
Τὰ ὁλοστρόγγυλά της χέρια,
Κρυφὰ Ἔρωτος μαχαίρια
Ποῦ μοῦ σφάζουν τὴν καρδιά.

Στὸ καθάριο μετωπό της
Βασιλεύει ἡ Εἰρήνη,
Καὶ 'ς τὸ θεῖο τὸ πρόσωπό της
Τὰ τραντάφυλλα καὶ οἱ κρίνοι,
Εἶν' τὰ 'μμάτια της δυὸ πρῶτοι
Τ' οὐρανοῦ λαμπροὶ πλανήταις
Ποῦ ταῖς κυφτεραῖς σαΐταις
Ἔβαψ' Ἔρωτος 'ς αὐτοὺς.

Τόξα δυὸ σχηματισμένα
Εἶν' τὰ φρύδια της τὰ μαῦρα
Τεχνικὰ λιανὰ γυρμένα
Ποῦ μοῦ φέρνουν κρύο καὶ λαύρα,
Ἡ μικρὴ σωστή της μύτη
Φαίνεται κεροπλασμένη
Κι' ἀναπνέη εὐωδιασμένη
Τοὺς μαγιάτικους ἀνθούς.

Τὰ γλυκά της χειλαράκια
Σὰν τραντάφυλλου ὁμοιάζουν
Τ' ἄγκιχτα τὰ φυλλαράκια
Ὅπου πάντα εὐωδιάζουν,
Ἀχ ! τ' ὡραῖο μικρό της στόμα
Εἶναι ἐρώτων τὸ κουβέλι
Γιατὶ ρέει πολὺ τὸ μέλι
Γλυκῶν λόγων ἀπ' αὐτό.

Ὡσὰν ὄργανου ἁρμονία
Ἀντηχεῖ ὁ στεναγμός του
Στὸ χαμόγελό του θεία
Λάμψις χύνεται ἐμπρός του,
Δόντια ἀπὸ μαργαριτάρι
Καὶ ὡραιότατα προβαίνουν
Μὲ μεγάλη τέχνης χάρι
Τὸ κάθ' ἕν ζωγραφιστό.

Στὰ ροδόκρινοπλασμένα
Στήθη της χίλιοι γελᾶνε
Ἔρωτες καὶ φουσκομένα
Δυὸ γλυκὰ μῆλα φυλᾶνε!
Δυὸ καρποὺς τοῦ Παραδείσου
Ποῦ γλυκόμοσχοβολοῦνε
Ὅπου ἐὰν τοὺς μυρισθοῦνε
Ἀναστένονται οἱ νεκροί.!

Ἡ Εἰκόνα τῆς θεᾶς μου
Εἶν' αὐτὴ ἡ χαριτωμένη
Ποῦ τὴν ἔχει τῆς καρδιᾶς μου
Ὁ παλμὸς μέσα κλεισμένη,
Δύο τέχνες ἑνωθῆκαν
Ραφαήλου καὶ Φειδία
Νὰ τὴν φτιάσουν Οὐρανία
Ἐρωμένη μου 'ς τὴ γῆ.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΚΑΨΟΚΕΦΑΛΟΣ

Ο ΙΑΤΡΟΣ

(σκαλάθυρμα)

——

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὅτε ἤμην παιδίον ἐφοβούμην πολὺ τὸν ἰατρόν.

Ἡ παρουσία αὐτοῦ οὐδόλως διέφερεν δι' ἐμὲ τῆς τοῦ περιγραφομένου ὑπὸ τῆς Μάμης μου δαίμονος τῆς κολάσεως. Ἐγὼ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἰατροῦ δὲν ἔβλεπον εἰμὴ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ δημίου καὶ τὸν ἐπίτροπον τοῦ νεκροθάπτου· ὁσάκις ἤμην ἀσθενὴς καὶ ἤρχετο οὗτος νὰ μὲ ἐπισκεφθῇ,

μόλις τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ ἐπλήρου τὴν θύραν καὶ τὰ σοβαρὰ καὶ σπινθηροβόλα αὐτοῦ βλέμματα διεσταυροῦντο μετὰ τῶν ἰδικῶν μου, μὲ κατελάμβανε τοιοῦτος φόβος ὥστε κλαίων συνεσπειρούμην ὑπὸ τὰ ἐφαπλώματα τῆς κλινης μου, μετὰ βίας δὲ καὶ μετὰ παρακλήσεων ἐνέδιδα εἰς τὸ νὰ ἐξαγάγω ἐξ αὐτῶν τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα μου εἰς ἰατρικὴν ἐξέτασιν,—ἀφοῦ ἐννοεῖται πρότερον μοὶ συνεσορεύοντο ἐπὶ τῆς κλίνης μου πάντα τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ μου ὑπάρχοντα ἀθύρματα καὶ ἀρκετὴ δόσις γλυκυσμάτων ὡς ἀνταμοιβὴ τῆς θυσίας μου.

Ἀφ' ὅτου ὅμως ἤρχισα κ' ἐγὼ νὰ φέρω π α ν τ α λ ώ ν ι ο ν, νὰ καλλωπίζω τὴν κεφαλὴν πρὸ τοῦ καθρέπτου μόνος μου, καὶ νὰ προσμειδιῶ μετὰ τρυφερότητος εἰς τὰς δεσποινίδας, ἀποκτῶν τὴν πρακτικὴν τοῦ κόσμου, ἐννόησα ὅτι ὁ ἰατρὸς τοσοῦτον μετεβλήθη ὥστε κατέστη χαριέστατον καὶ εὐεργετικώτατον ὄν, παρὰ πάντων ἀγαπώμενον, ἐκτιμώμενον καὶ λατρευόμενον. Παντοῦ καὶ καθ' ὅλας τὰς ὥρας ὁ ἰατρὸς σήμερον εἶναι ὁ ὡ σ α ν ὰ ἐ ρ χ ό μ ε ν ο ς αἱ τρυφερότεραι ὑποδεξιώσεις, αἱ θερμότεραι περιποιήσεις ἐπιδαψιλεύονται εἰς αὐτὸν καὶ μόνον. Ἐξ ὅλων τῶν κλάδων τῶν ἐπιστημῶν ὁ ἰατρὸς μόνος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ἀπολαμβάνει τὸ πλειότερον μέρος τῆς ἀγάπης μας καὶ εἰς ὥραν καθ' ἣν δὲν ἔχομεν χρείαν αὐτοῦ.

Ἀπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου μέχρι τοῦ ἐσχάτου ὑπηρέτου πάντες ὑποδεχόμεθα τὸν ἰατρὸν μετ' εὐχαριστήσεως εἰς τὸν οἶκον μας, ἔστω καὶ ἂν ἀποθνήσκομεν ἀπὸ ὑγείαν.

* * *

Πλήρης προλήψεων ὁ παλαιὸς κόσμος, ἐπίστευεν ὡς καλὸν ἰατρὸν τὸν διατελοῦντα εἰς ἔχθραν μετὰ τοῦ φαγητῶν καὶ ποτῶν, τὴν δροσοβόλον αὖραν καὶ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, συνεπεία δὲ τούτου ἐὰν δυστυχής τις προσεβάλετο ὑπὸ ἁπλῆς βηχὸς ἢ καὶ ὑπὸ ἐλαφρᾶς ἔστω καταρροῆς, πάραυτα τῷ ἀπηγορεύοντο ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ πάντα τὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ, ἀντικαθιστάμενα, τὰ μὲν διὰ τῆς π α ν ά δ α ς ἢ νεροβραστοῦ φ ι δ ὲ, τὰ δὲ ὑπὸ τῆς θ ε ρ μ ο ζ α χ ά ρ ε ω ς.

Ὅταν διετέλει τις ὑπὸ τὴν θεραπείαν τῶν τότε ἰατρῶν ἐξ ἀνάγκης ὤφειλεν νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν τιμωρίαν τῆς πείνης ἢ νὰ μεταβληθῇ ἐκ τῆς ἀσιτίας εἰς ὅ σ ί ο ν, ἢ νὰ διαμαρτυρηθοῦν τὰ ὀστᾶ τῶν πλευρῶν του διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς ἀδελφῆς αὐτῶν σαρκός.

Μόνον ὁ Θεὸς γινώσκει πόσοι καὶ πόσοι κοιμῶνται τὸν ἀνεξύπνηστον τοῦ θανάτου ὕπνον ἕνεκεν τῆς αὐστηρᾶς ταύτης διαίτης, θύματα τοῦ συστήματος τῆς θεραπείας μᾶλλον. ἢ τῆς ἀσθενείας, οἵτινες ἄλλως τε θὰ εἶχον περισσοτέραν ἀνάγκην μιᾶς κ ο τ ο λ έ τ τ α ς βωδινῆς καὶ δύο δακτύλων οἴνου, ἀπὸ τὰς δόσεις τῶν φαρμάκων ἅτινα ἐπὶ ματαίῳ ἔλαβον.

Τίς ἠξεύρει πόσοι καὶ πόσοι ἔ σ κ α σ α ν ἀπὸ θυμὸν σκεπτόμενοι, ὅτι θὰ ἔσωζον τὴν ὑγείαν των ἂν μετεφέροντο ἀπὸ τῆς κλίνης εἰς τράπεζαν ἐκλεκτοῦ φαγητοῦ!

* * *

Εἰς τοὺς σημερινοὺς καιροὺς ἡ ἄφιξις τοῦ ἰατροῦ χαροποιεῖ τὴν καρδίαν ἡμῶν, καὶ ἡ χαρὰ αὕτη δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐλπίδος μόνον, ὅτι θὰ ἐπαναφέρῃ οὗτος τὴν ὑγείαν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ μία κρυφία σκέψις ὅτι θὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἐπανερχομένης εἰς ἡμᾶς ὑγείας.

Καὶ ἀληθῶς ὁ ἰατρὸς σήμερον, δὲν εἶναι σκληρὸς οὐδὲ τυραννικὸς ὡς ἄλλοτε· ἡ π α ν ά δ α καὶ ἡ θ ε ρ μ ο ζ ά χ α ρ ι ἐφυγαδεύθησαν διὰ παντὸς ἀπὸ τὰ χειλη του, μᾶς ἐπιτρέπει τὴν σ ο ῦ π α ν καὶ τὴν ψ η τ ὴ ν ὄρνιθα, μᾶς συσταίνει τὴν μ π ε φ τ έ κ α ν καὶ τὸν παλαιὸν ο ἶ ν ο ν, τὸ σ ί γ α ρ ο ν καὶ τὸ π α γ ω τ ὸ ν, εἴς τινας δὲ περιστάσεις ἐπιτρέπει ἡμῖν καὶ τὸ κονιάκ.

Εἰς τοὺς τότε καιροὺς ὁ ἀσθενὴς συχνότατα ἐζήτει κρυφίως παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ἰατροῦ διὰ τοῦ ἱερέως ὅστις τοὐλάχιστον ἐβαυκάλιζεν αὐτὸν διὰ τῶν εὐλογιῶν του καὶ τὸν παρηγόρει διὰ τῆς ἁγίας διδασκαλίας του, σώζων τὴν μέλλουσαν ζωὴν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ βασανίζῃ τὰς ὑγειεῖς σάρκας του μ ὲ ἐ κ δ ό ρ ι α καί σ ι κ ί α ς, καὶ νὰ πληροῖ τὴν κοιλίαν αὐτοῦ μὲ κ λ ι σ τ ή ρ ι α!!

* * *

Ἐρωτῶ—Θεραπεύουσιν οἱ σημερινοὶ ἰατροὶ πλειοτέρους ἀσθενεῖς ἀφ' ὅσους οἱ τοῦ τότε καιροῦ;

Ἐγὼ νομίζω ὅτι εἰς τοῦτο δὲν εἶμαι ἁρμόδιος νὰ ἀπαντήσω, δύναμαι ὅμως νὰ ὁρκισθῶ ὅτι ἂν οἱ σημερινοὶ ἰατροὶ δὲν θαυματοποιοῦσιν, ἠξεύρουν τοὐλάχιστον νὰ ἀποστέλλωσιν οἷς τὸν ᾅδην τοὺς ἀσθενεῖς των μὲ ὀλιγωτέρας βασάνους καὶ ὀλιγωτέρους σπασμούς.

Καὶ τοῦτο νομίζω ὄχι ὀλίγον...

Ζάκυνθος Ὀκτώβριος 1886

Δ. ΗΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ